

Bruksela, 5 grudnia 2024 r.
(OR. en)

16525/24

LIMITE

ELARG 177
COEST 703
CADREFIN 212
FIN 1098
ECOFIN 1466
BUDGET 67

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2024/0258(COD)

NOTA DO PUNKTU I/A

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Nr poprz. dok.:	14449/24
Nr dok. Kom.:	COM(2024) 469 final
Dotyczy:	Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie ustanowienia Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego w Republice Mołdawii

I. KONTEKST/WPROWADZENIE

- 10 października 2024 r. Komisja przedłożyła Radzie i Parlamentowi Europejskiemu wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego w Republice Mołdawii¹.
- Podstawą projektu rozporządzenia jest art. 212 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) (zwykła procedura ustawodawcza).
- Grupa Robocza ds. Rozszerzenia i Krajów Negocjujących Przystąpienie do UE omawiała wniosek na posiedzeniach 18 i 23 października oraz 6, 20 i 27 listopada i uzgodniła tekst znajdujący się w załączniku do niniejszej noty.

¹ Dok. ST 14449 2024 INIT.

4. W Parlamencie Europejskim komisjami prowadzącymi są Komisja Spraw Zagranicznych (AFET) i Komisja Budżetowa (BUDG). Na sprawozdawców wyznaczono Siegfrieda Murešana (PPE) i Svena Miksera (S&D). Oczekuje się, że ich sprawozdanie zostanie przyjęte na początku przyszłego roku.

II. PODSUMOWANIE

5. Komitet Stałych Przedstawicieli jest zatem proszony o:
- a) potwierdzenie porozumienia w sprawie tekstu podejścia ogólnego w wersji zamieszczonej w załączniku do niniejszej noty; oraz
 - b) zalecenie Radzie, aby wypracowała podejście ogólne w wersji zamieszczonej w załączniku do niniejszej noty, w ramach punktu A jednego z najbliższych posiedzeń, i w ten sposób umożliwiła prezydencji prowadzenie negocjacji z Parlamentem Europejskim.
-

Wniosek

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY**w sprawie ustanowienia Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego
w Republice Mołdawii**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 212,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia opiera się na wartościach, o których mowa w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), do których należą demokracja, praworządność i poszanowanie praw człowieka. Wartości te stanowią część kryteriów przystąpienia ustalonych na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kopenhadze w czerwcu 1993 r. (zwanym dalej „kryteriami kopenhaskimi”), które stanowią warunki kwalifikowania się do członkostwa w Unii.
- (2) Podstawą procesu rozszerzenia są określone kryteria, sprawiedliwa i rygorystyczna warunkowość oraz zasada „indywidualnych osiągnięć”. Zasadnicze znaczenie ma zdecydowane opowiedzenie się za zasadą „najpierw kwestie podstawowe”, które wymaga silnego skupienia się na praworządności, prawach podstawowych, funkcjonowaniu instytucji demokratycznych i reformie administracji publicznej, a także na kryteriach gospodarczych. Postępy zależą od wdrożenia przez Republikę Mołdawii (zwaną dalej „Mołdawią”) reform niezbędnych do dostosowania przepisów krajowych do dorobku prawnego Unii.

- (3) Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie pokazała ponadto, że rozszerzenie jest geostrategiczną inwestycją w pokój, bezpieczeństwo i stabilność. Unia jest w pełni i jednoznacznie zaangażowana na rzecz perspektywy członkostwa Mołdawii w Unii. Ukierunkowanie i zaangażowanie Mołdawii na rzecz członkostwa w Unii jest silnym sygnałem jej strategicznego wyboru miejsca we wspólnocie wartości. Droga Mołdawii do członkostwa w UE musi mocno opierać się na namacalnych i konkretnych postępach w zakresie reform.
- (4) Wsparcie starań na rzecz zreformowania systemów politycznych, prawnych i gospodarczych Mołdawii z myślą o jej przyszłym członkostwie w Unii i wsparcie procesu akcesyjnego leży we wspólnym interesie Unii i Mołdawii. Perspektywa członkostwa w Unii ma potężny transformacyjny wpływ i prowadzi do pozytywnych przemian demokratycznych, politycznych, gospodarczych i społecznych **oraz przyczynia się do wzmocnienia odporności Mołdawii.**
- (5) Konieczne jest przedstawienie niektórych korzyści wynikających z członkostwa w Unii przed przystąpieniem. Głównym elementem tych korzyści jest konwergencja gospodarcza. Obecnie konwergencja Mołdawii pod względem PKB na mieszkańca wyrażonego w standardach siły nabywczej utrzymuje się na niskim poziomie wynoszącym 29 % średniej unijnej i nie rośnie wystarczająco szybko.
- (6) Negocjacje akcesyjne z Mołdawią rozpoczęły się w czerwcu 2024 r. i ważne jest **zapewnienie niezbędnego** [...] wsparcia na drodze do przystąpienia Mołdawii do UE. **Wsparcie to** zostało dostosowane do poziomów porównywalnych z innymi krajami kandydującymi uczestniczącymi w negocjacjach akcesyjnych oraz aby zapewnić współmierne zasoby.
- (6a) **Instrument powinien mieć na celu wspieranie Mołdawii w stawianiu czoła poważnym wyzwaniom, w szczególności w gospodarce, sektorze energii, w zakresie żywności i łańcuchów wartości, wynikającym z rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie i działań hybrydowych przeciwko samej Mołdawii.**

- (7) Realizacja planu wzrostu gospodarczego dla Mołdawii wymaga odpowiedniego finansowania w ramach specjalnego nowego instrumentu finansowego – Instrumentu – aby pomóc temu krajowi we wdrażaniu reform sprzyjających zrównoważonemu wzrostowi gospodarczemu oraz osiągnięciu postępów w zakresie kwestii podstawowych.
- (8) Aby osiągnąć cele planu wzrostu gospodarczego dla Mołdawii, należy położyć szczególny nacisk na obszary inwestycji, które mogą pełnić funkcję kluczowych czynników stymulujących rozwój społeczny i gospodarczy: łączność, w tym zrównoważony transport, dekarbonizacja, energia, **rolnictwo i przemysł spożywczy, rozwój obszarów wiejskich**, transformacja ekologiczna i cyfrowa, a także edukacja, uczestnictwo w rynku pracy i rozwój umiejętności, ze zwróceniem szczególnej uwagi na młodzież.
- (9) Instrument powinien opierać się na programie stowarzyszeniowym z Mołdawią oraz na pracach w ramach planu gospodarczego i inwestycyjnego Partnerstwa Wschodniego w Mołdawii, który zapoczątkował inwestycje w sektorach krytycznych, takich jak łączność, efektywność energetyczna, rozwój przedsiębiorstw i konkurencyjność.
- (10) Zrównoważona infrastruktura transportowa ma zasadnicze znaczenie dla poprawy łączności między Mołdawią a Unią. Powinna ona umożliwić włączenie Mołdawii do unijnej sieci transportowej. W zmienionej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) Komisja rozszerzyła o Mołdawię europejski korytarz transportowy Morze Bałtyckie – Morze Czarne – Morze Egejskie. Sieć TEN-T stanowi punkt odniesienia dla finansowania zrównoważonej infrastruktury transportowej, w tym dla ekologicznych środków transportu, takich jak kolej, oraz dla cyfryzacji sieci transportowych.

- (11) Instrument powinien wspierać inwestycje i reformy promujące dążenie Mołdawii do cyfrowej transformacji gospodarki i społeczeństwa zgodnie z wizją Unii na 2030 r. przedstawioną w komunikacie Komisji zatytułowanym „Cyfrowy kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie”, wspierającą inkluzywną gospodarkę cyfrową, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom. Instrument powinien ułatwiać Mołdawii osiągnięcie celów ogólnych i cyfrowych w odniesieniu do Unii. Jak podkreśliła Komisja w komunikacie z 15 czerwca 2023 r. zatytułowanym „Wdrożenie zestawu narzędzi na potrzeby cyberbezpieczeństwa sieci 5G”, zestaw narzędzi na potrzeby cyberbezpieczeństwa sieci 5G powinien stanowić punkt odniesienia dla finansowania unijnego, aby zapewnić bezpieczeństwo, odporność i ochronę integralności projektów infrastruktury cyfrowej w regionie.
- (12) Wsparcia w ramach Instrumentu należy udzielać na potrzeby osiągnięcia celów ogólnych i szczegółowych, na podstawie ustalonych kryteriów opatrzonych jasnymi warunkami płatności. Te ogólne i szczegółowe cele należy osiągać we wzajemnie uzupełniający się sposób. Instrument powinien wspierać proces rozszerzenia, przyspieszając dostosowanie do unijnych wartości, przepisów, zasad, norm, polityk i praktyk („dorobek prawny”) z myślą o członkostwie w Unii, zwiększyć tempo stopniowej integracji Mołdawii z jednolitym rynkiem Unii oraz przyspieszyć jej konwergencję społeczno-gospodarczą z Unią. Instrument powinien również wspierać stosunki dobrosąsiedzkie.
- (13) Oprócz zwiększenia konwergencji społeczno-gospodarczej Instrument powinien również pomóc w przyspieszeniu reform związanych z podstawowymi elementami procesu rozszerzenia, takimi jak praworządność oraz prawa podstawowe, między innymi prawa uchodźców, osób należących do mniejszości, w tym mniejszości narodowych i społeczności romskiej, a także prawa lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI). Instrument powinien również przyczynić się do poprawy funkcjonowania instytucji demokratycznych i administracji publicznej; zamówień publicznych, kontroli pomocy państwa i zarządzania finansami publicznymi; zwalczania wszelkich form korupcji i przestępczości zorganizowanej; wysokiej jakości kształcenia i szkolenia oraz polityki zatrudnienia; transformacji ekologicznej kraju oraz jego celów klimatycznych i środowiskowych.

- (14) Instrument powinien pomóc Mołdawii w przygotowaniach do członkostwa w Unii zgodnie z istniejącą metodyką rozszerzenia¹.
- (15) Instrument powinien uzupełniać istniejący dialog gospodarczo-finansowy bez uszczerbku dla jego zakresu, zwiększając tym samym integrację gospodarczą i przygotowania do wielostronnego nadzoru Unii nad polityką gospodarczą.
- (16) Instrument powinien propagować rozwój zasad skuteczności, z poszanowaniem dodatkowości i komplementarności w stosunku do wsparcia udzielanego w ramach innych programów i instrumentów unijnych oraz mając na uwadze unikanie powielania pomocy udzielanej na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz innej pomocy – w tym zintegrowanych pakietów finansowych obejmujących finansowanie zarówno eksportu, jak i rozwoju – udzielanej przez Unię, państwa członkowskie, państwa trzecie, organizacje i podmioty wielostronne i regionalne, a także zapewnianie synergii między tymi rodzajami pomocy.
- (17) Zgodnie z zasadą inkluzywnych partnerstw Komisja powinna dążyć do tego, by prowadzono należyte konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi stronami w Mołdawii, w tym z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, oraz by podmioty te miały dostęp w odpowiednim czasie do właściwych informacji, tak aby mogły odgrywać istotną rolę w opracowywaniu i wdrażaniu programów oraz w odnośnych procesach monitorowania.
- (18) Należy zapewniać pomoc techniczną, a także pomoc w zakresie współpracy transgranicznej, aby wspierać cele Instrumentu oraz wzmocnić odpowiednie zdolności Mołdawii do realizacji programu reform.
- (19) Instrument powinien zapewniać spójność z ogólnymi celami działań zewnętrznych Unii określonymi w art. 21 TUE, w tym z poszanowaniem praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, i wspierać osiągnięcie tych celów. Powinien w szczególności zapewnić ochronę i propagowanie praw człowieka oraz praworządności.

¹ COM(2020) 57 final.

- (20) Instrument powinien pobudzać innowacje, badania naukowe i współpracę między instytucjami akademickimi a przemysłem, które wspierają transformację ekologiczną i cyfrową i promują lokalny przemysł, w szczególności lokalne mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa typu start-up.
- (21) Mołdawia powinna wykazać wiarygodne zaangażowanie na rzecz wartości europejskich, między innymi przez dostosowanie się do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii, w tym do unijnych środków ograniczających.
- (22) Przy wdrażaniu Instrumentu należy uwzględnić strategiczną autonomię Unii, a także strategiczne interesy Unii i jej państw członkowskich oraz wartości, na których opiera się Unia.
- (23) Działania w ramach Instrumentu powinny wspierać postępy w osiąganiu standardów społecznych, klimatycznych i środowiskowych Unii, ustanowionych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, celów porozumienia paryskiego przyjętych na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencji ONZ o różnorodności biologicznej i Konwencji ONZ w sprawie zwalczania pustynnienia, natomiast nie powinny przyczyniać się do degradacji środowiska ani szkodzić środowisku lub klimatowi. Działania finansowane w ramach Instrumentu powinny być zgodne z planami Mołdawii w dziedzinie energii i klimatu, z jej ustalonym na poziomie krajowym wkładem na mocy porozumienia paryskiego i ambicjami osiągnięcia neutralności klimatycznej najpóźniej do 2050 r. Instrument powinien również przyczyniać się do łagodzenia zmiany klimatu i do zdolności do przystosowywania się do jej negatywnych skutków oraz do zwiększania odporności na zmianę klimatu. Finansowanie w ramach Instrumentu powinno w szczególności promować przejście na niskoemisyjną, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym.

- (24) We wdrażaniu niniejszego rozporządzenia należy kierować się zasadami równości i niedyskryminacji, opracowanymi w strategiach Unii równości. Należy przy tym propagować i wspierać równość płci i uwzględnianie aspektu płci, zapewnić znaczący udział kobiet w procesach decyzyjnych oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt, a także dążyć do ochrony i promowania **upowszechniania wszystkich praw człowieka i pełnego korzystania z nich przez wszystkie kobiety i dziewczęta** [...], a także zapobiegać przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz zwalczać je, biorąc pod uwagę odpowiednie unijne plany działania w sprawie równości płci oraz odpowiednie konkluzje Rady i konwencje międzynarodowe. Ponadto niniejsze rozporządzenie należy wdrażać przy pełnym poszanowaniu Europejskiego filaru praw socjalnych, w tym w odniesieniu do ochrony dzieci oraz praw pracowniczych. Instrument należy wdrażać zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i protokołem do niej, zapewniając dostępność inwestycji i pomocy technicznej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882.

- (25) Odzwierciedlając Europejski Zielony Ład jako strategię Europy na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz znaczenie osiągnięcia celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z porozumienia międzyinstytucjonalnego, Instrument powinien przyczyniać się do osiągnięcia ogólnego celu zakładającego, że 30 % wydatków budżetowych Unii zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych oraz że 7,5 % budżetu w 2024 r. oraz 10 % w 2026 r. i 2027 r. będą stanowiły wydatki związane z różnorodnością biologiczną. Co najmniej 37 % bezzwrotnego wsparcia finansowego, w tym rezerw, udzielanego na rzecz projektów inwestycyjnych zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, czyli jednej z regionalnych platform inwestycyjnych, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) 2021/947², należy przeznaczyć na cele klimatyczne. Kwotę tę należy obliczyć przy użyciu wskaźników z Rio w związku z obowiązkiem zgłaszania OECD międzynarodowego finansowania działań związanych ze zmianą klimatu przez UE, a także innych umów lub ram międzynarodowych. Już w czerwcu 2025 r. unijne współczynniki klimatyczne, mające zastosowanie do wszystkich programów w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021–2027 i określone w dokumencie roboczym służb Komisji zatytułowanym „Struktura uwzględniania kwestii klimatu w wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027” (SWD(2022) 225), będą również stosowane do wydatków na działania w zakresie klimatu w ramach działu 6 WRF („Sąsiedztwo i świat”). Instrument będzie zgodny z podejściem stosowanym przy innych instrumentach działu 6, aby zapewnić spójną sprawozdawczość w zakresie klimatu w regionie. Instrument powinien wspierać działania, które są w pełni zgodne z unijnymi normami i priorytetami w zakresie klimatu i środowiska oraz zasadą „nie czyni poważnych szkód” w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 (6).

²

[...]

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/947 z dnia 9 czerwca 2021 r. ustanawiające Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – Globalny Wymiar Europy, zmieniające i uchylające decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 466/2014/UE oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1601 i rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 480/2009, Dz.U. L 209 z 14.6.2021, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj?eliuri=eli%3Areg%3A2021%3A947%3Aoj&locale=pl>.

- (26) Projekty są zatwierdzane w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa po dokonaniu oceny przez Komisję i pod warunkiem uzyskania pozytywnej opinii państw członkowskich na forum zarządu platformy.
- (27) Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi i Mołdawią, powinna zapewnić zgodność, spójność, konsekwencję i komplementarność, większą przejrzystość i rozliczalność w dziedzinie udzielania pomocy, w tym przez wdrażanie odpowiednich systemów kontroli wewnętrznej i polityki zwalczania nadużyć finansowych. Wsparcie w ramach Instrumentu powinno być udostępniane z zastrzeżeniem warunków wstępnych, zgodnie z którymi Mołdawia utrzymuje i respektuje skuteczne mechanizmy demokratyczne, między innymi wielopartyjny system parlamentarny, wolne i niezależne wybory, **wolne, niezależne i** pluralistyczne media, niezależne sądownictwo i praworządność, oraz gwarantuje poszanowanie wszystkich zobowiązań na rzecz praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości.
- (28) Instrument powinien być zasilany zasobami z Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy” w wysokości 420 mln EUR oraz obejmować pożyczki w maksymalnej kwocie 1 500 mln EUR w latach 2025–2027. Kwota ta powinna pokryć 9 % rezerw wymaganych na pożyczki (co odpowiada 135 mln EUR), wsparcie udzielane przez Unię na rzecz projektów zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, o którym to wsparciu mowa w art. 18 ust. 2, oraz wsparcie uzupełniające, w tym wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i pomoc techniczną. Bezzwrotne wsparcie powinno być finansowane z puli środków finansowych przydzielonych na program geograficzny „sąsiedztwo” na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/947. Wszystkie przepisy rozporządzenia (UE) 2021/947 mają zastosowanie, chyba że w niniejszym rozporządzeniu wskazano inaczej. Proponowany Instrument jest ściśle wzorowany na Instrumencie Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich.

- (28a) Bezzwrotne wsparcie powinno być finansowane z puli środków finansowych przydzielonych na program geograficzny „sąsiedztwo” na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/947, w szczególności z przydziału finansowego na sąsiedztwo wschodnie.**
- (29) Decyzje o uruchomieniu wsparcia w formie pożyczek, o których to decyzjach mowa w art. 19 ust. 3, powinny zostać przyjęte w okresie od 1 stycznia 2025 r. do 30 czerwca 2029 r. Ten ostateczny termin obejmuje czas potrzebny Komisji na ocenę pomyślnego spełnienia odnośnych warunków płatności i na przyjęcie późniejszej decyzji o uruchomieniu środków.
- (30) Aby zmaksymalizować efekt dźwigni, który wywołuje unijne wsparcie finansowe, w celu przyciągnięcia dodatkowych inwestycji oraz aby zapewnić kontrolę Unii nad wydatkami, inwestycje wspierające program reform powinny być realizowane za pośrednictwem platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa. Co najmniej 25 % kwoty pożyczek uruchomionych na rzecz Mołdawii powinno zostać udostępnione przez Mołdawię na projekty inwestycyjne zatwierdzone w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa. Stanowi to uzupełnienie bezzwrotnego wsparcia udzielanego przez Unię na rzecz tych projektów.
- (31) Zobowiązania finansowe z tytułu pożyczek udzielanych w ramach Instrumentu nie powinny stanowić części kwoty gwarancji na działania zewnętrzne w rozumieniu art. 31 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/947.
- (32) Do niniejszego rozporządzenia zastosowanie powinny mieć horyzontalne przepisy finansowe przyjęte przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 322 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Przepisy te zostały ustanowione w rozporządzeniu (UE, Euratom) 2024/2509 i określają w szczególności procedurę uchwalania i wykonywania budżetu w ramach zarządzania bezpośredniego i pośredniego w drodze dotacji, zamówień, pomocy finansowej, działań łączonych i zwrotu kosztów ekspertom zewnętrznym oraz przewidują kontrolę odpowiedzialności podmiotów upoważnionych do działań finansowych.

- (33) W stosownych przypadkach należy przewidzieć ograniczenia dotyczące kwalifikowalności w procedurach wyboru w ramach Instrumentu ze względu na szczególny charakter działalności lub gdy działalność ma wpływ na bezpieczeństwo lub porządek publiczny.
- (34) Aby skutecznie wdrożyć Instrument, w tym ułatwić integrację Mołdawii z europejskimi łańcuchami wartości, wszystkie dostawy i materiały finansowane i zamawiane w ramach tego Instrumentu powinny pochodzić z państw członkowskich, Mołdawii, krajów kandydujących i umawiających się stron Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz państw, które – biorąc pod uwagę wielkość ich gospodarek – udzielają Mołdawii wsparcia na poziomie porównywalnym do wsparcia udzielanego przez Unię i dla których Komisja ustanowiła wzajemny dostęp do pomocy zewnętrznej w Mołdawii, chyba że dostawy i materiały nie mogą być pozyskane na rozsądnych warunkach w żadnym z tych państw.
- (35) Z Mołdawią należy zawrzeć umowę dotyczącą Instrumentu w celu ustanowienia zasad współpracy finansowej między Unią a Mołdawią oraz określenia niezbędnych mechanizmów związanych z kontrolą, nadzorem, monitorowaniem, oceną, sprawozdawczością i audytem w zakresie finansowania unijnego w ramach Instrumentu, przepisów dotyczących podatków, cel i opłat oraz środków mających na celu zapobieganie nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów oraz ich wykrywanie, prowadzenie postępowań w sprawie tych zjawisk i ich eliminowanie. W związku z tym należy również zawrzeć z Mołdawią umowę pożyczki określającą szczegółowe postanowienia dotyczące zarządzania finansowaniem udzielanym w formie pożyczek i jego wdrożeniem. Zarówno umowę dotyczącą Instrumentu, jak i umowę pożyczki należy przekazać [...] Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
- (36) Umowa dotycząca Instrumentu powinna nakładać na Mołdawię obowiązek – zgodnie z unijnymi zasadami ochrony danych oraz obowiązującymi przepisami o ochronie danych – gromadzenia odpowiednich danych na temat osób i podmiotów otrzymujących finansowanie oraz dostępu do takich danych, w tym informacji o beneficjentach rzeczywistych, na potrzeby wdrażania programu reform.

- (37) Wdrażanie Instrumentu powinno opierać się na spójnym i uporządkowanym pod względem priorytetów zestawie ukierunkowanych reform i priorytetów związanych z inwestycjami w Mołdawii („programie reform”), zapewniającym ramy pobudzania inkluzywnego i zrównoważonego wzrostu społeczno-gospodarczego, jasno sformułowane i dostosowane do wymogów przystąpienia do Unii i kwestii podstawowych dotyczących procesu rozszerzenia. Program reform będzie służył jako nadrzędne ramy osiągnięcia celów Instrumentu. Program reform należy opracować w ścisłej konsultacji z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Program reform powinien odzwierciedlać ich wkład. Wypłata wsparcia unijnego powinna być uzależniona od spełnienia warunków płatności oraz od mierzalnych postępów w realizacji reform określonych w programie reform ocenionym i formalnie zatwierdzonym przez Komisję. Uruchomienie środków finansowych powinno być odpowiednio zorganizowane i odzwierciedlać cele Instrumentu.
- (38) Program reform powinien obejmować ukierunkowane środki dotyczące reform oraz priorytetowe obszary inwestycji, wraz z warunkami płatności w formie mierzalnych etapów jakościowych i ilościowych, które wskazują na zadowalające postępy lub ukończenie realizacji tych środków, oraz harmonogram realizacji tych środków. Program reform powinien również zawierać wstępny wykaz planowanych projektów inwestycyjnych przeznaczonych do wdrażania w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa. Realizację takich etapów należy zaplanować nie później niż do 31 grudnia 2027 r., chociaż całkowite zakończenie środków, do których się odnoszą, może wykroczyć poza 2027 r., ale nie później niż do 31 grudnia 2028 r. Program reform powinien zawierać objaśnienie istniejącego w Mołdawii systemu skutecznego zapobiegania nieprawidłowościom, korupcji, w tym korupcji na wysokim szczeblu, nadużyciom finansowym i konfliktom interesów podczas wykorzystywania funduszy w ramach Instrumentu, a także wykrywania i eliminowania tych zjawisk oraz ustalenia w celu unikania podwójnego finansowania w ramach Instrumentu i innych programów unijnych, jak również podwójnego finansowania przez innych darczyńców.

- (39) Program reform powinien zawierać wyjaśnienie, w jaki sposób środki mają przyczynić się do osiągnięcia celów klimatycznych i środowiskowych oraz zasady „nie czyn poważnych szkód” i transformacji cyfrowej.
- (40) Środki w ramach programu reform powinny przyczyniać się do poprawy skutecznego systemu zarządzania finansami publicznymi i ich kontroli, zwalczania prania pieniędzy, unikania opodatkowania, uchylania się od opodatkowania, nadużyć finansowych i przestępczości zorganizowanej oraz do skutecznego systemu kontroli pomocy państwa, mającego na celu zapewnienie sprawiedliwych warunków wszystkim przedsiębiorstwom.
- (41) Program reform powinien zawierać opis takich systemów, a także konkretne etapy związane z rozdziałem 32, aby wesprzeć Mołdawię w dostosowaniu jej wymogów dotyczących audytu i kontroli do standardów unijnych. W przypadku gdy wniosek o uruchomienie środków finansowych obejmuje etap związany z rozdziałem 32, o czym mowa w art. 19 ust. 2, Komisja przyjmuje decyzję zezwalającą na uruchomienie środków finansowych, jedynie jeżeli pozytywnie oceni ten etap.
- (42) Umowa dotycząca Instrumentu powinna zawierać również wskaźniki służące do oceny postępów w osiąganiu celów ogólnych i szczegółowych Instrumentu określonych w niniejszym rozporządzeniu. Wskaźniki te powinny opierać się na wskaźnikach uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym. Wskaźniki powinny być również w miarę możliwości spójne z kluczowymi wskaźnikami skuteczności działania zawartymi w decyzji wykonawczej Komisji zatwierdzającej programy reform dla Bałkanów Zachodnich na podstawie rozporządzenia (UE) 2024/1449 oraz w ramach pomiaru wyników EFZR+. Wskaźniki powinny być adekwatne, akceptowane, wiarygodne, proste i rzetelne.

- (43) Komisja powinna ocenić program reform na podstawie wykazu kryteriów określonych w niniejszym rozporządzeniu. W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze do zatwierdzenia tego programu reform. **Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011.** Komisja należycie uwzględni decyzję Rady 2010/427/UE (11) i rolę Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) w stosownych przypadkach.
- (44) Program prac w rozumieniu art. 110 ust. 2 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509 przyjęty zgodnie z odpowiednimi przepisami rozporządzenia (UE) 2021/947 powinien obejmować kwoty finansowane z puli środków finansowych przydzielonych na program geograficzny „Sąsiedztwo” na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/947.
- (45) Biorąc pod uwagę potrzebę elastyczności we wdrażaniu Instrumentu, Mołdawia powinna mieć możliwość zwrócenia się do Komisji z uzasadnionym wnioskiem o zmianę decyzji wykonawczej, w przypadku gdy z powodu obiektywnych okoliczności program reform, w tym odpowiednie warunki płatności, nie jest już, częściowo lub całkowicie, możliwy do osiągnięcia. Mołdawia powinna mieć również możliwość złożenia uzasadnionego wniosku o zmianę programu reform, w tym w stosownych przypadkach przez zaproponowanie aneksów. Komisja powinna mieć możliwość zmiany decyzji wykonawczej.

- (46) Umowa dotycząca Instrumentu powinna nakładać na Mołdawię obowiązek – zgodnie z unijnymi zasadami ochrony danych oraz obowiązującymi przepisami o ochronie danych – gromadzenia odpowiednich danych na temat osób i podmiotów otrzymujących finansowanie oraz dostępu do takich danych, w tym informacji o beneficjentach rzeczywistych, na potrzeby wdrażania programu reform. Wsparcie finansowe na rzecz programu reform powinno być możliwe w formie pożyczki. W kontekście potrzeb finansowych Mołdawii należy zorganizować pomoc finansową w ramach zróżnicowanej strategii finansowania, o której mowa w art. 224 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509 i ustanowionej tam jako jednolita metoda finansowania, która ma zwiększyć płynność obligacji unijnych oraz atrakcyjność i opłacalność emisji unijnej.
- (47) Należy udzielić Mołdawii pożyczek na wysoce preferencyjnych warunkach na maksymalny okres 40 lat i nie rozpoczynać spłaty kwoty głównej przed 2034 r.
- (48) Biorąc pod uwagę, że ryzyko finansowe związane ze wsparciem dla Mołdawii w formie pożyczek w ramach Instrumentu jest porównywalne z ryzykiem finansowym związanym z operacjami udzielania pożyczek na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/947, wskaźnik zasilenia rezerw na zobowiązania finansowe z tytułu pożyczek na podstawie niniejszego rozporządzenia powinien wynosić 9 %, zgodnie z art. 214 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509, a finansowanie zasilania rezerw powinno pochodzić z puli środków finansowych przydzielonych na program geograficzny „Sąsiedztwo” na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/947.
- (49) W celu zagwarantowania Mołdawii wystarczającego finansowania początkowego na realizację pierwszych reform należy zapewnić jej dostęp do maksymalnie 7 % całkowitej kwoty przewidzianej w ramach Instrumentu, po odliczeniu wsparcia uzupełniającego, w tym wsparcia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i pomocy technicznej, oraz rezerw na pożyczki, w formie płatności zaliczkowych, z zastrzeżeniem dostępności środków i przestrzegania warunków wstępnych wsparcia w ramach Instrumentu.

- (50) Należy zagwarantować zarówno elastyczność, jak i możliwość programowania w udzielaniu wsparcia unijnego dla Mołdawii. Co sześć miesięcy Mołdawia powinna składać należycie uzasadniony wniosek o uruchomienie środków finansowych, najpóźniej dwa miesiące po terminie planowanej realizacji etapów, określonym w decyzji wykonawczej Komisji zatwierdzającej program reform. W tym celu środki finansowe w ramach Instrumentu należy uruchamiać zgodnie z ustalonym harmonogramem półrocznym, z zastrzeżeniem dostępności finansowania, na podstawie wniosku o płatność złożonego przez Mołdawię i po weryfikacji przez Komisję zadowalającego spełnienia obu ogólnych warunków związanych ze stabilnością makrofinansową, należytym zarządzaniem finansami publicznymi, przejrzystością i nadzorem nad budżetem oraz odpowiednich warunków płatności. W przypadku gdy warunek płatności nie zostanie spełniony zgodnie z orientacyjnym harmonogramem określonym w decyzji zatwierdzającej program reform, Komisja może wstrzymać w całości lub częściowo uruchomienie środków finansowych odpowiadających temu warunkowi, zgodnie z metodyką dotyczącą częściowych płatności. Uruchomienie odpowiednich wstrzymanych środków finansowych może nastąpić w kolejnym terminie uruchomienia środków finansowych i do dwunastu miesięcy po pierwotnym terminie określonym w orientacyjnym harmonogramie, z zastrzeżeniem spełnienia warunków płatności. W pierwszym roku wdrażania termin ten należy wydłużyć do 24 miesięcy od pierwotnej negatywnej oceny.
- (51) Na zasadzie odstępstwa od art. 116 ust. 2 i 5 rozporządzenia finansowego należy ustalić termin płatności wkładów do budżetów państw, począwszy od daty przekazania Mołdawii decyzji zatwierdzającej wypłatę, i wykluczyć płatność odsetek za zwłokę przez Komisję na rzecz Mołdawii.

- (52) Na wniosek Parlamentu Europejskiego w ramach procedury udzielania absolutorium Komisja powinna przedstawić szczegółowe informacje na temat wykonania budżetu Unii w ramach Instrumentu, w szczególności w odniesieniu do przeprowadzonych audytów, w tym stwierdzonych niedociągnięć i podjętych środków naprawczych, oraz w odniesieniu do projektów zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, w tym, w stosownych przypadkach, kwotę współfinansowania Mołdawii, a także inne źródła wkładów, w tym z innych unijnych instrumentów finansowych.
- (53) W ramach unijnych środków ograniczających przyjętych na podstawie art. 29 TUE i art. 215 TFUE żadne środki finansowe ani zasoby gospodarcze nie mogą być udostępniane, bezpośrednio lub pośrednio, dla lub na rzecz wyznaczonych osób prawnych, podmiotów lub organów. Takie wyznaczone podmioty oraz podmioty będące ich własnością lub przez nie kontrolowane nie powinny być zatem wspierane z Instrumentu.
- (54) W trosce o przejrzystość i rozliczalność Mołdawia powinna publikować dane na temat ostatecznych odbiorców otrzymujących kwoty finansowania przekraczające równowartość 50 000 EUR łącznie podczas wdrażania reform i inwestycji w ramach tego Instrumentu.
- (55) Zgodnie z rozporządzeniem (UE, Euratom) 2024/2509, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 (13) oraz rozporządzeniami Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 (14), (Euratom, WE) nr 2185/96 (15) i (UE) 2017/1939 (16) interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, z uwzględnieniem środków w zakresie zapobiegania nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i podwójnemu finansowaniu, wykrywania i eliminowania tych zjawisk oraz prowadzenia postępowań w ich sprawie, odzyskiwania środków utraconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych.
- (56) W szczególności, zgodnie z rozporządzeniami (Euratom, WE) nr 2185/96 i (UE, Euratom) nr 883/2013, Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) powinien mieć możliwość prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycie finansowe, korupcja lub wszelka inna nielegalna działalność na szkodę interesów finansowych Unii.

- (57) Zgodnie z art. 129 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509 należy przyznać niezbędne prawa i dostęp Komisji, OLAF-owi, Europejskiemu Trybunałowi Obrachunkowemu oraz, w stosownych przypadkach, Prokuraturze Europejskiej (EPPO), w tym ze strony osób trzecich zaangażowanych we wdrażanie środków finansowych Unii.
- (58) Komisja powinna zapewnić skuteczną ochronę interesów finansowych Unii w ramach Instrumentu. Biorąc pod uwagę długą historię pomocy finansowej udzielanej Mołdawii również w ramach zarządzania pośredniego oraz biorąc pod uwagę jej stopniowe dostosowywanie się do unijnych norm i praktyk kontroli wewnętrznej, Komisja powinna w dużym stopniu polegać na funkcjonowaniu mołdawskich systemów kontroli wewnętrznej i zapobiegania nadużyciom finansowym. W szczególności należy niezwłocznie informować Komisję i OLAF, a w stosownych przypadkach również EPPO, o wszystkich podejrzewanych przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów, które mogą wpłynąć na wykorzystanie środków finansowych w ramach Instrumentu.
- (59) Mołdawia powinna ponadto niezwłocznie zgłosić Komisji nieprawidłowości, w tym nadużycia finansowe, będące przedmiotem wstępnych ustaleń w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, oraz regularnie informować ją o przebiegu postępowań administracyjnych i sądowych. W celu zbliżenia do dobrych praktyk w państwach członkowskich, zgłaszanie to powinno odbywać się za pomocą środków elektronicznych ustanowionych przez Komisję, przy użyciu systemu zarządzania nieprawidłowościami.
- (60) Mołdawia powinna ustanowić system monitorowania służący do sporządzania półrocznego sprawozdania na temat spełnienia warunków płatności określonych w jej programie reform, towarzyszącego półrocznemu wnioskowi o uruchomienie środków finansowych. Mołdawia powinna gromadzić dane i informacje umożliwiające zapobieganie nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów w odniesieniu do środków wspieranych przez Instrument, a także wykrywanie i eliminowanie tych zjawisk, oraz zapewniać dostęp do tych danych i informacji.

- (61) Komisja powinna zapewnić jasne mechanizmy monitorowania i niezależnej oceny w celu umożliwienia skutecznej rozliczalności i przejrzystości przy wykonywaniu budżetu Unii, a także skutecznej oceny postępów w osiąganiu celów niniejszego rozporządzenia.
- (62) Komisja powinna przedstawiać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie roczne sprawozdanie z postępów w osiąganiu celów niniejszego rozporządzenia.
- (63) Komisja powinna przeprowadzić ocenę Instrumentu po jego zakończeniu.
- (64) Mołdawia powinna wspierać wolne, **niezależne i pluralistyczne** media, które wzmacniają i promują zrozumienie unijnych wartości oraz korzyści i obowiązków wynikających z potencjalnego członkostwa w Unii, jednocześnie podejmując zdecydowane działania w zakresie przeciwdziałania zagranicznym manipulacjom informacjami i ingerencjom w informacje. Powinna również zadbać o proaktywną, jasną i spójną komunikację publiczną, w tym na temat unijnego wsparcia. Odbiorcy finansowania unijnego powinni aktywnie podawać informacje o pochodzeniu unijnego finansowania i zapewniać jego widoczność, zgodnie z podręcznikiem na temat informowania o działaniach zewnętrznych Unii Europejskiej i ich eksponowania.
- (65) Wdrażaniu Instrumentu powinna również towarzyszyć wzmocniona komunikacja strategiczna i dyplomacja publiczna, która ma na celu propagowanie wartości Unii oraz podkreślanie wartości dodanej wsparcia Unii i **sposobu, w jaki Instrument przynosi korzyści obywatelom Mołdawii**.
- (66) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (67) Aby zapewnić Mołdawii terminowe finansowanie bez dalszej zwłoki, niniejsze rozporządzenie powinno wejść w życie następnego dnia po jego publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsze rozporządzenie ustanawia Instrument Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego w Mołdawii na lata 2025–2027 („Instrument”).
2. Celem rozporządzenia jest wsparcie Mołdawii w przeprowadzeniu reform związanych z UE, w szczególności zgodnych z wartościami unijnymi inkluzywnych i zrównoważonych reform społeczno-gospodarczych oraz reform związanych z kwestiami podstawowymi dotyczącymi procesu rozszerzenia, a także inwestycji służących realizacji programu reform Mołdawii.
3. O ile w niniejszym rozporządzeniu nie wskazano inaczej, do wdrażania Instrumentu zastosowanie mają zasady określone w rozporządzeniu (UE) 2021/947.

Artykuł 2

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- (1) „Mołdawia” oznacza Republikę Mołdawii,
- (2) „umowa dotycząca Instrumentu” oznacza porozumienie zawarte między Komisją a Mołdawią określające zasady współpracy finansowej między Mołdawią a Komisją na podstawie niniejszego rozporządzenia; porozumienie to stanowi umowę w sprawie finansowania w rozumieniu art. 114 ust. 2 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509;
- (3) „ramy polityki rozszerzenia” oznaczają ogólne ramy polityki służące wdrażaniu niniejszego rozporządzenia określone przez Radę Europejską i Radę, które obejmują zmienioną metodykę rozszerzenia, umowy ustanawiające wiążące prawnie stosunki z Mołdawią, w stosownych przypadkach ramy negocjacyjne regulujące negocjacje akcesyjne z kandydatami, a także rezolucje Parlamentu Europejskiego, odpowiednie komunikaty Komisji – w tym, w stosownych przypadkach, komunikaty dotyczące praworządności – oraz wspólne komunikaty Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa;
- (4) „umowa pożyczki” oznacza porozumienie zawarte między Unią a Mołdawią określające warunki mające zastosowanie do wsparcia w formie pożyczek w ramach Instrumentu;
- (5) „program reform” oznacza kompleksowy, spójny i uporządkowany pod względem priorytetów zbiór ukierunkowanych reform i priorytetowych obszarów inwestycji w Mołdawii, zawierający warunki płatności wskazujące na zadowalające postępy lub ukończenie realizacji powiązanych środków, a także orientacyjny harmonogram realizacji tych reform i obszarów inwestycji;

- (6) „środki” oznaczają reformy i inwestycje określone w programie reform na podstawie rozdziału III;
- (7) „warunki płatności” oznaczają warunki uruchomienia środków finansowych w postaci obserwowalnych i mierzalnych etapów jakościowych lub ilościowych, które Mołdawia ma realizować zgodnie z programem reform na podstawie rozdziału III;
- (8) „działanie łączone” oznacza działanie wspierane z budżetu Unii, łączące bezzwrotne formy wsparcia z budżetu Unii ze zwrotnymi formami wsparcia zapewnianymi przez instytucje finansowania rozwoju lub inne publiczne instytucje finansowe, w tym agencje kredytów eksportowych, lub przez komercyjne instytucje finansowe i inwestorów;
- (9) „ostateczny odbiorca” oznacza osobę lub podmiot otrzymujący finansowanie z Instrumentu; w przypadku tej części finansowania, którą udostępnia się jako pomoc finansową, ostatecznym odbiorcą będzie skarb państwa Mołdawii; w przypadku tej części finansowania, którą udostępnia się za pośrednictwem platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, ostatecznym odbiorcą będzie wykonawca lub podwykonawca realizujący projekt inwestycyjny;
- (10) „nie czyni poważnych szkód” oznacza niewspieranie ani nieprowadzenie działalności gospodarczej, która poważnie szkodzi osiągnięciu któregośkolwiek z celów środowiskowych, o ile takie określono, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852;
- (11) „platforma inwestycyjna dla krajów objętych polityką sąsiedztwa” oznacza jedną z regionalnych platform inwestycyjnych, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) 2021/947.

Artykuł 3

Cele Instrumentu

1. Cele ogólne Instrumentu to:

- a) wspieranie procesu rozszerzenia przez przyspieszenie dostosowania do wartości, przepisów, zasad, norm, polityk i praktyk Unii („unijny dorobek prawny”) dzięki przyjęciu i wdrożeniu reform z myślą o przyszłym członkostwie w Unii;
- b) wspieranie stopniowej integracji Mołdawii z jednolitym rynkiem Unii;
- c) przyspieszenie konwergencji społeczno-gospodarczej gospodarki Mołdawii z Unią;
- d) propagowanie stosunków dobrosąsiedzkich z **sąsiadującymi państwami członkowskimi UE i innymi partnerami objętymi procesem rozszerzenia** oraz kontaktów międzyludzkich.

2. Cele szczegółowe Instrumentu to:

- a) dalsze uwypuklenie kwestii podstawowych dotyczących procesu rozszerzenia, w tym praworządności i praw podstawowych, a także wzmocnienie funkcjonowania instytucji demokratycznych, z uwzględnieniem depolaryzacji, administracji publicznej i spełnienia kryteriów gospodarczych; obejmuje to propagowanie niezależnego sądownictwa, zwiększenie bezpieczeństwa i stabilności, intensyfikację walki z nadużyciami finansowymi i wszelkimi formami korupcji, w tym korupcją na wysokim szczeblu i nepotyzmem, walkę z przestępczością zorganizowaną, przestępczością transgraniczną i praniem pieniędzy, a także z finansowaniem terroryzmu, uchylaniem się od opodatkowania i oszustwami podatkowymi oraz unikaniem opodatkowania; zwiększanie poziomu przestrzegania prawa międzynarodowego; wzmacnianie wolności i niezależności mediów oraz wolności akademickiej; zwalczanie mowy nienawiści; tworzenie otoczenia sprzyjającego działalności społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie dialogu społecznego; propagowanie równości płci, uwzględniania aspektu płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt, niedyskryminacji i tolerancji, zapewnienie i wzmocnienie poszanowania praw uchodźców i osób należących do mniejszości, w tym mniejszości narodowych i społeczności romskiej, a także praw lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych;

- b) osiągnięcie postępów, jeśli chodzi o pełne dostosowanie polityki Mołdawii do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB) UE, w tym w obszarze środków ograniczających;
- c) zwalczanie dezinformacji i zagranicznych manipulacji informacjami oraz ingerencji w informacje, które dotyczą spraw Unii i jej wartości;
- ca) pomoc w zarządzaniu wyzwaniami związanymi z rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i próbami destabilizacji Mołdawii oraz łagodzeniu tych wyzwań;**
- d) dążenie do harmonizacji polityki wizowej z Unią;
- e) zwiększenie skuteczności administracji publicznej, budowanie zdolności i inwestowanie w służby administracyjne Mołdawii; gwarantowanie dostępu do informacji oraz kontroli publicznej, a także dbałość o to, aby w procesy decyzyjne angażowano społeczeństwo obywatelskie; wspieranie przejrzystości, rozliczalności, reform strukturalnych oraz dobrych rządów na wszystkich szczeblach, w tym pod względem uprawnień nadzorczych i śledczych w obszarze dystrybucji środków publicznych i dostępu do nich, a także w obszarze zarządzania finansami publicznymi oraz kontroli zamówień publicznych i pomocy państwa; wspieranie inicjatyw i organów pomagających wspierać i egzekwować międzynarodowy wymiar sprawiedliwości w Mołdawii;
- f) przyspieszenie transformacji Mołdawii w zrównoważoną, neutralną dla klimatu i inkluzywną gospodarkę, zdolną do stawiania czoła presji konkurencyjnej jednolitego rynku Unii, oraz w stabilne otoczenie inwestycyjne, a także zmniejszenie jej strategicznych zależności;
- g) wspieranie integracji gospodarczej Mołdawii z jednolitym rynkiem Unii – w szczególności dzięki większym przepływom handlowym i inwestycyjnym – oraz odpornych unijnych łańcuchów wartości;
- h) wspieranie ściślejszej integracji z jednolitym rynkiem Unii dzięki lepszej i bardziej zrównoważonej łączalności zgodnie z sieciami transeuropejskimi, aby wzmocnić relacje dobrosąsiedzkie oraz kontakty międzyludzkie;

- i) przyspieszenie włączającej i zrównoważonej transformacji ekologicznej w kierunku neutralności klimatycznej do 2050 r. zgodnie z porozumieniem paryskim i Zielonym Ładem, z uwzględnieniem wszystkich sektorów gospodarki, w szczególności **rolnictwa i energetyki**, w tym procesu przejścia na zdekarbonizowaną gospodarkę o obiegu zamkniętym neutralną dla klimatu i odporną na jego zmianę, przy jednoczesnym zagwarantowaniu zgodności wszystkich inwestycji z zasadą „nie czyn poważnych szkód”;
- j) propagowanie transformacji cyfrowej i umiejętności cyfrowych jako czynników umożliwiających zrównoważony rozwój i inkluzyny wzrost;
- k) pobudzanie innowacji, badań naukowych i współpracy między instytucjami akademickimi a przemysłem, które wspierają transformację ekologiczną i cyfrową i promują lokalny przemysł, w szczególności lokalne mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa typu start-up;
- l) wspieranie wysokiej jakości kształcenia, szkoleń, możliwości przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji na wszystkich szczeblach – ze szczególnym uwzględnieniem młodych ludzi, w tym przeciwdziałania bezrobociu wśród nich – zapobieganie drenażowi mózgów i wspieranie społeczności znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym uchodźców, a także wspieranie polityki zatrudnienia zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych, w tym praw pracowniczych, oraz zwalczanie ubóstwa.

Artykuł 4

Zasady ogólne

1. Wsparciem z Instrumentu zarządza Komisja w sposób spójny z kluczowymi zasadami i celami reform gospodarczych określonymi w układzie o stowarzyszeniu między UE a Mołdawią oraz w ramach polityki rozszerzenia Unii Europejskiej.
2. Współpraca w ramach Instrumentu opiera się na potrzebach i propaguje następujące zasady skuteczności pomocy rozwojowej: odpowiedzialność Mołdawii za priorytety w dziedzinie rozwoju, skoncentrowanie się jasnych warunkach i wymiernych rezultatach, partnerstwa sprzyjające włączeniu społecznemu, przejrzystość i wzajemna rozliczalność. Współpraca ta opiera się na skutecznej i wydajnej alokacji i wykorzystywaniu zasobów.

3. Udzielanie pomocy makrofinansowej nie wchodzi w zakres niniejszego Instrumentu.
4. Wsparcie z Instrumentu ma charakter dodatkowy i uzupełniający w stosunku do wsparcia udzielanego z innych programów i instrumentów unijnych. Działania kwalifikujące się do finansowania na podstawie niniejszego rozporządzenia mogą otrzymywać wsparcie z innych programów i instrumentów unijnych, pod warunkiem że wsparcie nie jest przeznaczone na pokrycie tych samych kosztów oraz że zapewniono odpowiedni nadzór i kontrolę budżetową. Komisja zapewnia komplementarność i synergię między Instrumentem a innymi programami unijnymi, aby uniknąć powielania pomocy i podwójnego finansowania.
5. Aby promować komplementarność, spójność i skuteczność swoich działań, Komisja i państwa członkowskie współpracują i dążą do tego, by nie powielać pomocy na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz innych form pomocy – w tym zintegrowanych pakietów fiskalnych przewidujących finansowanie zarówno eksportu, jak rozwoju oferowanych przez Unię, państwa członkowskie, państwa trzecie, organizacje i podmioty wielostronne i regionalne, takie jak organizacje międzynarodowe i odpowiednie międzynarodowe instytucje finansowe, agencje i darczyńców spoza Unii – a także usiłują zapewnić synergie między wspomnianymi rodzajami pomocy, zgodnie z ustalonymi zasadami wzmacniania koordynacji operacyjnej w obszarze pomocy zewnętrznej, w tym przez usprawnioną koordynację z państwami członkowskimi na szczeblu lokalnym. Taka koordynacja na szczeblu lokalnym obejmuje regularne i terminowe konsultacje oraz częste wymiany informacji przez cały okres wdrażania Instrumentu.

6. Działania w ramach Instrumentu uwzględniają i propagują demokrację, prawa człowieka i równość płci, stopniowo dostosowują się do unijnych standardów społecznych, klimatycznych i środowiskowych, w stosownych przypadkach uwzględniają kwestie łagodzenia skutków zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, jak również ograniczania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, ochrony środowiska i różnorodności biologicznej, w tym, w stosownych przypadkach, za pomocą ocen oddziaływania na środowisko, a także wspierają postępy w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju, promując zintegrowane przedsięwzięcia mogące przynieść dodatkowe korzyści i przyczynić się do osiągnięcia wielorakich celów w sposób spójny. W działaniach tych unika się aktywów osieroconych i kieruje się zasadami nieczynienia poważnych szkód i niepozostawiania nikogo w tyle, a także podejściem zakładającym uwzględnianie zrównoważoności, które leży u podstaw Europejskiego Zielonego Ładu. Co najmniej 37 % bezzwrotnego wsparcia finansowego, w tym rezerw, udzielanego na rzecz projektów inwestycyjnych zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa należy przeznaczyć na cele klimatyczne.
7. Mołdawia i Komisja dbają o to, aby w całym procesie przygotowywania programu reform i wdrażania Instrumentu brano pod uwagę i propagowano równość płci, uwzględnianie aspektu płci i włączanie perspektywy płci. Mołdawia i Komisja podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Komisja składa sprawozdania na temat tych środków w kontekście regularnej sprawozdawczości w ramach planów działania w sprawie równości płci.
8. Z Instrumentu nie wspiera się działań ani środków, które są niezgodne z planami Mołdawii w dziedzinie energii i klimatu, z jej ustalonym na poziomie krajowym wkładem na mocy porozumienia paryskiego i ambicjami osiągnięcia neutralności klimatycznej najpóźniej do 2050 r. lub które sprzyjają inwestycjom w paliwa kopalne bądź powodują znaczące negatywne skutki dla środowiska, klimatu lub bioróżnorodności, **chyba że takie działania lub środki są ściśle wymagane do osiągnięcia celów Instrumentu, w szczególności art. 3 ust. 2 lit. ca).** W stosownych przypadkach powinny im towarzyszyć odpowiednie środki w celu uniknięcia tych negatywnych skutków, zapobieżenia im lub ich ograniczenia i w miarę możliwości skompensowania tych skutków.

9. Zgodnie z zasadą inkluzywnego partnerstwa Komisja dąży, w stosownych przypadkach, do zapewnienia kontroli demokratycznej w formie konsultacji, które rząd Mołdawii powinien prowadzić ze swoim parlamentem, a także z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym władzami lokalnymi i regionalnymi, partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim, w stosownych przypadkach z uwzględnieniem grup szczególnie wrażliwych, uchodźców oraz wszystkich mniejszości i społeczności, tak aby umożliwić im, stosownie do przypadku, udział w opracowywaniu i realizacji działań kwalifikujących się do finansowania w ramach Instrumentu oraz w związanych z tym procesach monitorowania, kontroli i ewaluacji. Podczas tych konsultacji dąży się do tego, aby odzwierciedlić różnorodność społeczeństwa Mołdawii.
10. Komisja, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i Mołdawią, dba o realizację zobowiązań Unii na rzecz większej przejrzystości i rozliczalności podczas udzielania wsparcia, w tym przez zachęcanie do wdrażania i wzmacniania systemów kontroli wewnętrznej i polityki zwalczania nadużyć finansowych. Komisja podaje do wiadomości publicznej informacje na temat wielkości i alokacji wsparcia za pośrednictwem tabeli wyników, o której mowa w art. 24. Mołdawia publikuje aktualne dane na temat ostatecznych odbiorców środków unijnych przeznaczonych na realizację reform i inwestycji w ramach niniejszego Instrumentu, jak opisano w art. 20.

Artykuł 5

Warunki wstępne przyznania wsparcia unijnego

1. Warunkami wstępnymi przyznania wsparcia z Instrumentu jest utrzymanie i respektowanie przez Mołdawię skutecznych mechanizmów demokratycznych, w tym wielopartyjnego systemu parlamentarnego, wolnych i uczciwych wyborów, **wolnych, niezależnych i pluralistycznych mediów, niezależnego sądownictwa i praworządności**, oraz zagwarantowanie poszanowania wszystkich zobowiązań dotyczących praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości.

2. Komisja monitoruje spełnienie warunków wstępnych określonych w ust. 1 przed uruchomieniem środków finansowych na rzecz Mołdawii, w tym płatności zaliczkowych, w ramach Instrumentu oraz przez cały okres udzielania wsparcia z Instrumentu, z należyty uwzględnieniem ram polityki rozszerzenia. W procesie monitorowania Komisja uwzględnia również odpowiednie zalecenia organów międzynarodowych, takich jak Rada Europy i jej Komisja Wenecka lub Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OECD).
3. **Jeżeli Komisja stwierdzi, że warunki wstępne określone w ust. 1 nie zostały spełnione [...], [...] przyjmie** decyzję stwierdzającą, że nie spełniono niektórych z warunków wstępnych określonych w ust. 1 niniejszego artykułu, a w szczególności wstrzyma uruchomienie środków finansowych, o czym mowa w art. 19, niezależnie od tego, czy spełniono warunki płatności, o których mowa w art. 10, **oraz poinformuje Radę o tej decyzji.**

ROZDZIAŁ II

Finansowanie i wdrażanie

Artykuł 6

Wdrażanie

1. Instrument jest zasilany zasobami z Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy” w wysokości 420 mln EUR oraz obejmuje pożyczki w maksymalnej kwocie 1 500 mln EUR. Kwota pożyczek nie stanowi części kwoty gwarancji na działania zewnętrzne w rozumieniu art. 31 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/947.
2. Bezzwrotne wsparcie finansowe jest finansowane w okresie od 1 stycznia 2025 r. do 31 grudnia 2027 r. z puli środków przydzielonych na program geograficzny „Sąsiedztwo” na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/947. Pokrywa ono rezerwy na pożyczki w wysokości 135 mln EUR, wsparcie udzielane przez Unię na rzecz projektów zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, o którym to wsparciu mowa w art. 18 ust. 2, oraz wsparcie uzupełniające, w tym wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i pomoc techniczną. Finansowanie to wdrażane jest zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/947.

Decyzje o uruchomieniu wsparcia w formie pożyczek, o których to decyzjach mowa w art. 19 ust. 3, są przyjmowane w okresie od 1 stycznia 2025 r. do 30 czerwca 2029 r.
3. Uruchomieniem wsparcia unijnego zarządza Komisja w sposób spójny z kluczowymi zasadami i celami reform określonymi w programie reform. Wszystkie środki finansowe, z wyjątkiem wsparcia uzupełniającego, o którym mowa w ust. 2, oraz zasobów, o których mowa w ust. 5, udostępnia się w ratach dwa razy w roku, pod warunkiem zakończenia niezbędnych reform w określonym terminie, tak jak uzgodniono w programie reform i określono w decyzji wykonawczej Komisji.

4. Co najmniej 25 % składnika pożyczkowego uruchomionego na rzecz Mołdawii jest udostępniane przez Mołdawię na projekty inwestycyjne zatwierdzone w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, czyli jednej z regionalnych platform inwestycyjnych, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) 2021/947. Obowiązek ten oraz szczegółowe przepisy i zasady wdrażania określone są szczegółowo w umowie dotyczącej Instrumentu, o której mowa w art. 8. Niewywiązanie się z tego obowiązku powoduje zawieszenie dalszych operacji w ramach Instrumentu i odzyskanie wspomnianych kwot od Mołdawii, tak jak określono w art. 19.
5. Kwota w wysokości do 1 % bezzwrotnego wsparcia, o którym mowa w ust. 2, może być wykorzystywana na pomoc techniczną i administracyjną we wdrażaniu Instrumentu, taką jak działania w zakresie przygotowania, monitorowania, kontroli, audytu i oceny, które są niezbędne do zarządzania Instrumentem i osiągnięcia jego celów, w szczególności na badania, spotkania z ekspertami, konsultacje szkoleniowe z władzami Mołdawii, konferencje, konsultacje z zainteresowanymi stronami, w tym władzami lokalnymi i regionalnymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, działalność informacyjną i komunikacyjną, w tym sprzyjające włączeniu społecznemu działania informacyjne i komunikację instytucjonalną dotyczącą priorytetów politycznych Unii, w zakresie, w jakim są one związane z celami niniejszego rozporządzenia, na wydatki związane z sieciami informatycznymi nastawionymi na przetwarzanie i wymianę informacji, instytucjonalnymi narzędziami informatycznymi, a także wszelkie inne wydatki ponoszone w siedzibie głównej i w delegaturze Unii w związku ze wsparciem administracyjnym i koordynacyjnym koniecznym do celów Instrumentu. Wydatki mogą obejmować również koszty działań wspierających przejrzystość oraz innych działań, takich jak kontrola jakości i monitorowanie w terenie projektów lub programów, a także koszty wzajemnego doradztwa i ekspertów związane z oceną i realizacją reform i inwestycji.

Artykuł 7

Zasady dotyczące kwalifikowalności osób i podmiotów, pochodzenia dostaw i materiałów oraz ograniczeń w ramach Instrumentu

1. Na zasadzie odstępstwa od art. 28 rozporządzenia (UE) 2021/947 udział w procedurach udzielania zamówień oraz dotacji w związku z działaniami finansowanymi w ramach Instrumentu jest otwarty dla organizacji międzynarodowych i regionalnych oraz wszystkich osób fizycznych będących obywatelami lub osób prawnych mających faktyczną siedzibę w:
 - a) państwach członkowskich, Mołdawii, krajach kandydujących oraz państwach będących umawiającymi się stronami Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
 - b) krajach, które – biorąc pod uwagę wielkość ich gospodarek – udzielają Mołdawii wsparcia na poziomie porównywalnym do wsparcia udzielanego przez Unię i którym Komisja przyznaje dostęp do pomocy zewnętrznej w Mołdawii na zasadzie wzajemności.
2. Dostęp na zasadzie wzajemności, o którym mowa w ust. 1 lit. b), można przyznać na czas określony nie krótszy niż jeden rok, jeżeli dany kraj przyzna kwalifikowalność na równych warunkach podmiotom z Unii i z krajów kwalifikujących się w ramach Instrumentu.

Komisja, w **drodze aktów wykonawczych**, decyduje o przyznaniu dostępu na zasadzie wzajemności po odbyciu konsultacji z Mołdawią. **Te akty wykonawcze przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 27.**
3. Wszystkie dostawy i materiały finansowane i zamawiane w ramach Instrumentu muszą pochodzić z dowolnego kraju, o którym mowa w ust. 1 lit. a) i b), chyba że z żadnego z tych krajów nie można pozyskać dostaw i materiałów na rozsądnych warunkach. Ponadto zastosowanie mają zasady dotyczące ograniczeń określone w ust. 6.

4. Zasady kwalifikowalności określone w niniejszym artykule nie mają zastosowania do osób fizycznych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę lub innego rodzaju legalnej umowy przez kwalifikującego się wykonawcę lub, w stosownych przypadkach, podwykonawcę, ani nie przewidują ograniczeń pod względem obywatelstwa, chyba że ograniczenia te opierają się na zasadach określonych w ust. 6.
5. Do działań współfinansowanych przez podmiot lub wdrażanych w ramach zarządzania bezpośredniego lub zarządzania pośredniego wspólnie z podmiotami, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509, mają także zastosowanie – oprócz zasad ustanowionych na mocy niniejszego artykułu – zasady stosowane wobec tych podmiotów, w tym, w stosownych przypadkach, ograniczenia przewidziane w ust. 6 niniejszego artykułu, i są one należycie odzwierciedlone w umowach w sprawie finansowania i dokumentach umownych podpisanych z tymi podmiotami.
6. Zasady kwalifikowalności oraz zasady dotyczące pochodzenia dostaw i materiałów określone w ust. 1 i 3, a także zasady dotyczące obywatelstwa osób fizycznych, o których mowa w ust. 4, mogą zostać ograniczone pod względem obywatelstwa, położenia geograficznego lub charakteru podmiotów prawnych uczestniczących w postępowaniach o udzielenie zamówienia, jak również pod względem geograficznego pochodzenia dostaw i materiałów, jeżeli:
- a) takie ograniczenia są wymagane ze względu na szczególny charakter lub cele działalności bądź konkretnej procedury wyboru lub ograniczenia te są niezbędne do skutecznej realizacji działania;
 - b) działanie lub konkretne postępowania o udzielenie zamówienia mają wpływ na bezpieczeństwo lub porządek publiczny, szczególnie w odniesieniu do strategicznych aktywów i interesów Unii, państw członkowskich lub Mołdawii, w tym na bezpieczeństwo, odporność i ochronę integralności infrastruktury cyfrowej, w tym infrastruktury sieci 5G, systemów łączności i informacji oraz powiązanych łańcuchów dostaw.

7. Oferentów, wnioskodawców i kandydatów z niekwalifikujących się krajów można uznać za spełniających kryteria kwalifikowalności w przypadku wystąpienia nagłej konieczności lub gdy określone usługi nie są dostępne na rynkach danych krajów lub terytoriów, lub też w innych należycie uzasadnionych przypadkach, w których zastosowanie zasad kwalifikowalności uniemożliwiłoby lub nadmiernie utrudniłoby realizację działania.
8. W ramach unijnych środków ograniczających przyjętych na podstawie art. 29 TUE i art. 215 TFUE żadne środki finansowe ani zasoby gospodarcze nie mogą być udostępniane, bezpośrednio lub pośrednio, osobom prawnym, podmiotom lub organom objętym unijnymi środkami ograniczającymi lub na rzecz tych osób, podmiotów lub organów. Takie osoby i podmioty oraz podmioty będące ich własnością lub przez nie kontrolowane nie mogą być wspierane, ani bezpośrednio, ani pośrednio, z Instrumentu, w tym jako właściciele pośredni, podwykonawcy w łańcuchu dostaw lub beneficjenci ostateczni.

Artykuł 8

Umowa dotycząca Instrumentu

1. Komisja zawiera z Mołdawią umowę dotyczącą Instrumentu na potrzeby wdrażania niniejszego rozporządzenia, w której określa się obowiązki i warunki wypłaty finansowania.
2. Umowę dotyczącą Instrumentu uzupełnia umowa pożyczki zgodnie z art. 15, określająca szczegółowe postanowienia dotyczące zarządzania finansowaniem udzielanym w formie pożyczki i jego wdrażaniem. Umowę dotyczącą Instrumentu oraz wszelką związaną z nią dokumentację udostępnia się [...] równocześnie i bezzwłocznie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
3. Finansowanie przyznaje się Mołdawii dopiero po wejściu w życie umowy dotyczącej Instrumentu oraz umowy pożyczki.

4. Umowa dotycząca Instrumentu i umowa pożyczki zawarte z Mołdawią zapewniają wypełnienie obowiązków określonych w art. 129 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509.
5. W umowie dotyczącej Instrumentu określa się niezbędne szczegółowe postanowienia dotyczące:
- a) zobowiązania Mołdawii do poczynienia zdecydowanych postępów w kierunku przyjęcia solidnych ram prawnych służących zwalczaniu nadużyć finansowych oraz ustanowienia bardziej wydajnych i skutecznych systemów kontroli, w tym odpowiednich mechanizmów ochrony sygnalistów oraz odpowiednich mechanizmów i środków skutecznego zapobiegania nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk, jak również do nasilenia walki z praniem pieniędzy, przestępczością zorganizowaną, sprzeniewierzeniem środków publicznych, finansowaniem terroryzmu, unikaniem opodatkowania, oszustwami podatkowymi lub uchylaniem się od opodatkowania oraz innymi nielegalnymi działaniami mającymi wpływ na środki finansowe udostępnione w ramach Instrumentu;
 - b) zasad uruchamiania, wstrzymywania, i zmniejszania środków finansowych zgodnie z art. 19;
 - c) szczegółowych zasad i obowiązku przekazania przez Mołdawię części całkowitej kwoty pożyczki na projekty zatwierdzone w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, zgodnie z art. 6 ust. 4;
 - d) działań związanych z zarządzaniem, kontrolą, nadzorem, monitorowaniem, oceną, sprawozdawczością i audytem, a także przeglądów systemu, dochodzeń, środków zwalczania nadużyć finansowych i współpracy;
 - e) zasad składania Komisji sprawozdań z tego, czy i w jaki sposób spełnione są warunki płatności, o których mowa w art. 10;
 - f) przepisów związanych z podatkami, cłami i opłatami zgodnie z art. 27 ust. 9 i 10 rozporządzenia (UE) 2021/947;

- g) środków mających skutecznie zapobiegać nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów oraz umożliwić ich wykrywanie i eliminowanie, a także spoczywającego na osobach lub podmiotach wdrażających unijne środki finansowe na podstawie rozporządzenia obowiązku niezwłocznego powiadamiania Komisji, OLAF-u, a w stosownych przypadkach również EPPO o podejrzewanych lub potwierdzonych przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów oraz o innych nielegalnych działaniach mających wpływ na środki finansowe przekazane w ramach Instrumentu, a także o działaniach następnych;
- h) obowiązków, o których mowa w art. 21 i 22, w tym dokładnych zasad i ram czasowych dotyczących gromadzenia danych przez Mołdawię i dostępu do nich przez Komisję, OLAF, Europejski Trybunał Obrachunkowy i, w stosownych przypadkach, EPPO;
- i) procedury gwarantującej, że wnioski o wsparcie w formie pożyczki będą mieścić się w dostępnej kwocie pożyczki zgodnie z art. 6 ust. 1;
- j) prawa Komisji do proporcjonalnego zmniejszenia wsparcia udzielanego na podstawie rozporządzenia i odzyskania wszelkich kwot, o których mowa w art. 6 ust. 1, wydanych na osiągnięcie celów rozporządzenia lub do żądania przedterminowej spłaty pożyczki w przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktów interesów mających wpływ na interesy finansowe Unii, które to przypadki nie zostały wyeliminowane przez Mołdawię, w przypadku gdy etapy jakościowe lub ilościowe przestały być spełniane lub w przypadku poważnego naruszenia obowiązku wynikającego z umowy dotyczącej Instrumentu;
- k) zasad i sposobów składania przez Mołdawię sprawozdań na potrzeby monitorowania wdrażania Instrumentu i oceny osiągnięcia celów określonych w art. 3;
- l) spoczywającego na Mołdawii obowiązku przekazywania Komisji drogą elektroniczną danych, o których mowa w art. 20.

ROZDZIAŁ III

Program reform

Artykuł 9

Przedkładanie programu reform

1. Aby otrzymać jakiekolwiek wsparcie na podstawie niniejszego rozporządzenia, Mołdawia przedkłada Komisji program reform na lata 2025–2027 opierający się na kluczowych zasadach i celach reform społeczno-gospodarczych i reform w kwestiach podstawowych określonych w układzie o stowarzyszeniu między UE a Mołdawią, uzgodnionych w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa oraz należących do ram polityki rozszerzenia.
2. Program reform zapewnia nadrzędne ramy umożliwiające osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych ustanowionych w art. 3, określając reformy, które Mołdawia ma przeprowadzić, oraz obszary inwestycji. Program reform obejmuje środki służące realizacji reform w ramach kompleksowego i spójnego pakietu. W obszarach kwestii podstawowych procesu rozszerzenia, w tym praworządności, walki z korupcją, w tym korupcją na wysokim szczeblu, praw podstawowych i wolności wypowiedzi, program reform odzwierciedla oceny zawarte w ramach polityki rozszerzenia.
3. Program reform jest spójny z najnowszymi ramami polityki makroekonomicznej i fiskalnej przedłożonymi Komisji w ramach dialogu gospodarczo-finansowego z Unią.
4. Program reform jest spójny z priorytetami reform określonymi w kontekście drogi Mołdawii do członkostwa w UE oraz w innych odpowiednich dokumentach, z ustalonym na poziomie krajowym wkładem na mocy porozumienia paryskiego i ambitnym celem osiągnięcia neutralności klimatycznej najpóźniej do 2050 r., oraz pomaga w osiągnięciu tych priorytetów.

5. Program reform jest zgodny z ogólnymi zasadami określonymi w art. 4.
6. Program reform przygotowuje się w sposób inkluzywny i przejrzysty, w porozumieniu z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.
7. Komisja zwraca się do Mołdawii o przedłożenie jej programu reform w terminie trzech miesięcy od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. Komisja przekazuje program reform Mołdawii Parlamentowi Europejskiemu i Radzie niezwłocznie po jego otrzymaniu.

Artykuł 10

Zasady finansowania w ramach programu reform

8. Rozporządzenie zapewnia zachęty do realizacji programu reform przez określenie warunków płatności, od których zależeć będzie uruchomienie środków finansowych. Te warunki płatności mają zastosowanie do środków finansowych, o których mowa w art. 6 ust. 1, z wyjątkiem wsparcia uzupełniającego, w tym wsparcia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i pomocy technicznej. Warunki płatności mają formę mierzalnych etapów jakościowych lub ilościowych. Etapy te odzwierciedlają postępy w dziedzinie reform społeczno-gospodarczych oraz kwestii podstawowych dotyczących procesu rozszerzenia związanych z osiągnięciem poszczególnych celów Instrumentu określonych w art. 3, spójnych z ramami polityki rozszerzenia.
9. Spełnienie tych warunków płatności powoduje pełne lub częściowe uruchomienie środków finansowych, w zależności od stopnia, w jakim je spełniono.

10. Ogólne warunki płatności, które należy spełnić w celu uruchomienia środków finansowych, to stabilność makrofinansowa, należyte zarządzanie finansami publicznymi, przejrzystość i nadzór nad budżetem.

[...]

Artykuł 11

Treść programu reform

1. Program reform zawiera przede wszystkim następujące elementy, które muszą być uzasadnione i poparte dowodami:
- a) środki stanowiące spójną, kompleksową i odpowiednio wyważoną odpowiedź na cele określone w art. 3, w tym, w stosownych przypadkach, reformy strukturalne, inwestycje i środki zapewniające spełnienie warunków wstępnych, o których mowa w art. 5;
 - b) wyjaśnienie, w jaki sposób środki te są spójne z zasadami ogólnymi, o których mowa w art. 4, a także wymogami, strategiami, planami i programami, o których mowa w art. 4 i 10;
 - c) wyjaśnienie, w jaki sposób środki te mają dodatkowo uwypuklić kwestie podstawowe dotyczące procesu rozszerzenia, o czym mowa w art. 3 ust. 2 lit. n), w tym praworządność, prawa podstawowe i walkę z korupcją;
 - d) orientacyjny wykaz projektów i programów inwestycyjnych, które mają być omawiane i zatwierdzane w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, w tym całkowitą wartość poszczególnych inwestycji i przewidywane ramy czasowe ich realizacji;

- e) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych, oraz w jaki sposób są kompatybilne z zasadą „nie czynić poważnych szkód”;
- f) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do transformacji cyfrowej;
- g) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do osiągnięcia celów dotyczących edukacji, szkoleń i zatrudnienia oraz celów społecznych;
- h) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do osiągnięcia równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet, a także do propagowania praw kobiet i dziewcząt;
- i) dla reform i inwestycji – orientacyjny harmonogram oraz przewidywane warunki wypłaty środków finansowych mające formę mierzalnych etapów jakościowych i ilościowych, które planuje się wdrożyć najpóźniej do 31 grudnia 2027 r.;
- j) wyjaśnienie, w jaki sposób środki mają przyczynić się do stopniowego i ciągłego dostosowania polityki do WPZiB, w tym w obszarze unijnych środków ograniczających;
- ja) wyjaśnienie, w jaki sposób środki mają budować zdolności i inwestycje w służby administracyjne Mołdawii;**
- k) ustalenia dotyczące skutecznego monitorowania i oceny programu reform przez Mołdawię oraz sprawozdawczości Mołdawii w zakresie tego programu, w tym zaproponowanych mierzalnych etapów jakościowych i ilościowych oraz odpowiednich wskaźników określonych w ust. 2;

- l) objaśnienie istniejącego w Mołdawii systemu skutecznego zapobiegania nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji, w tym korupcji na wysokim szczeblu, i konfliktom interesów, a także wykrywania i eliminowania tych zjawisk, egzekwowania zasad kontroli pomocy państwa oraz proponowanych środków mających na celu usunięcie obecnych braków w pierwszych latach wdrażania programu reform;
- m) w odniesieniu do opracowania i, tam, gdzie to możliwe, realizacji programu reform – podsumowanie procesu konsultacji przeprowadzonego zgodnie z ramami prawnymi Mołdawii z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym parlamentem Mołdawii, lokalnymi i regionalnymi organami przedstawicielskimi i władzami, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, oraz sposobu, w jaki wkład tych zainteresowanych stron odzwierciedlono w programie reform;
- n) plan skierowanych do opinii publicznej Mołdawii działań komunikacyjnych i eksponowania programu reform;
- o) inne istotne informacje.

2. Program reform opiera się na wynikach i zawiera wskaźniki służące do oceny postępów w osiągnięciu celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 3. Wskaźniki te opierają się, w stosownych przypadkach, na wskaźnikach uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym oraz na już dostępnych wskaźnikach związanych z polityką Mołdawii. Wskaźniki są również w miarę możliwości spójne z kluczowymi wskaźnikami skuteczności działania zawartymi w decyzji wykonawczej Komisji zatwierdzającej programy reform dla Bałkanów Zachodnich na podstawie rozporządzenia (UE) 2024/1449 oraz w ramach pomiaru wyników EFZR+.

Artykuł 12

Ocena programu reform przez Komisję

1. Komisja bez zbędnej zwłoki ocenia zasadność, kompleksowość i stosowność programu reform Mołdawii lub, w stosownych przypadkach, wszelkich zmian tego programu. Przeprowadzając ocenę, Komisja ściśle współpracuje z Mołdawią i może zgłaszać uwagi, prosić o dodatkowe informacje lub zobowiązać Mołdawię do przeglądu lub zmiany programu reform.
2. W odniesieniu do celu określonego w art. 11 ust. 1 lit. j) niniejszego rozporządzenia Komisja, zgodnie z decyzją 2010/427/UE, należycie uwzględnia rolę i wkład ESDZ.
3. Oceniając program reform, Komisja bierze pod uwagę odpowiednie dostępne informacje analityczne o Mołdawii, w tym jej sytuację makroekonomiczną i stabilność długu, uzasadnienie i elementy przedstawione przez Mołdawię, o których mowa w art. 13, **skutki rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie i prób destabilizacji Mołdawii**, a także wszelkie inne istotne informacje, takie jak informacje wymienione w art. 11.
4. W ocenie Komisja bierze pod uwagę głównie następujące kryteria:
 - a) czy program reform stanowi właściwą, kompleksową, spójną i odpowiednio wyważoną odpowiedź na cele określone w art. 3 i elementy określone w art. 11;
 - b) czy program reform i jego środki są spójne z zasadami, strategiami, planami i programami, o których mowa w art. 4 i 11;

- c) czy można oczekiwać, że program reform przyspieszy postępy w zmniejszaniu różnic społeczno-gospodarczych między Mołdawią a Unią, a tym samym wzmacnia rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy Mołdawii oraz wspiera konwergencję z normami Unii, ogranicza nierówności i zwiększa spójność społeczną;
- d) czy można oczekiwać, że program reform spowoduje dalsze uwypuklenie kwestii podstawowych dotyczących procesu rozszerzenia, o czym mowa w art. 3 ust. 2 lit. a);
- e) czy można oczekiwać, że program reform przyspieszy transformację Mołdawii w kierunku zrównoważonej, neutralnej dla klimatu i odpornej na jego zmianę gospodarki sprzyjającej włączeniu społecznemu dzięki poprawie łączności, postępom w dwójakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej, w tym w zakresie różnorodności biologicznej, ograniczaniu zależności strategicznych oraz sprzyjaniu badaniom naukowym i innowacjom, edukacji, szkoleniom, zatrudnieniu i umiejętnościom oraz szeroko rozumianemu rynkowi pracy ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży;
- f) czy środki zawarte w programie reform są zgodne z zasadą nieczynienia poważnych szkód i niepozostawiania nikogo w tyle;
- g) czy w programie reform odpowiednio uwzględnia się potencjalne ryzyko związane ze spełnianiem warunków wstępnych i warunków płatności;
- h) czy warunki płatności zaproponowane przez Mołdawię są odpowiednie i ambitne, spójne z ramami polityki rozszerzenia, a także czy są wystarczająco znaczące i jasne, aby umożliwić odpowiednie uruchomienie środków finansowych w przypadku ich spełnienia, oraz czy proponowane wskaźniki sprawozdawczości są odpowiednie i wystarczające do monitorowania postępów w osiąganiu ogólnych celów i składania sprawozdań na ten temat;

- i) czy można spodziewać się, że ustalenia zaproponowane przez Mołdawię będą skutecznie zapobiegać nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów, przestępczości zorganizowanej i praniu pieniędzy oraz wykrywać i eliminować te zjawiska, a także przyczynią się do skutecznego prowadzenia dochodzeń oraz ścigania przestępstw mających wpływ na fundusze udostępnione w ramach Instrumentu;
 - j) czy program reform skutecznie odzwierciedla wkład odpowiednich zainteresowanych stron, w tym parlamentu Mołdawii, **prawnie uznanych** lokalnych i regionalnych organów i władz przedstawicielskich, partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.
5. Do celów oceny programu reform przedłożonego przez Mołdawię Komisja może korzystać z pomocy niezależnych ekspertów.

Artykuł 13

Decyzja wykonawcza Komisji

- 1. W przypadku pozytywnej oceny, na podstawie art. 12, Komisja zatwierdza w drodze decyzji wykonawczej program reform przedłożony przez Mołdawię lub, w stosownych przypadkach, zmieniony program przedłożony zgodnie z art. 14. [...] Te decyzje wykonawcze **przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 27.**
- 2. Decyzja wykonawcza Komisji, o której mowa w ust. 1, określa reformy, które Mołdawia ma przeprowadzić, obszary inwestycji, które mają zostać objęte wsparciem, oraz warunki płatności wynikające z programu reform, w tym harmonogram.

3. Decyzja wykonawcza Komisji, o której mowa w ust. 1, określa również:
- a) orientacyjną kwotę całkowitych środków finansowych dostępnych dla Mołdawii w przypadku spełnienia warunków płatności, jak określono w art. 10 ust. 1, oraz planowane transze, które mają zostać uruchomione, w tym płatności zaliczkowe, podzielone zgodnie z art. 11, po spełnieniu przez Mołdawię w zadowalającym stopniu odpowiednich warunków płatności w formie etapów jakościowych i ilościowych określonych w związku z wdrożeniem programu reform;
 - b) podział według transz finansowania na wsparcie w formie pożyczki i bezzwrotne wsparcie;
 - c) termin, w jakim muszą zostać spełnione warunki płatności końcowej dotyczące reform;
 - d) ustalenia i harmonogram dotyczące monitorowania i realizacji programu reform oraz sprawozdawczości w jego zakresie, w tym – w stosownych przypadkach – za pomocą kontroli demokratycznej, o której mowa w art. 4, a także, w stosownych przypadkach, środki niezbędne do zapewnienia zgodności z art. 23;
 - e) wskaźniki, o których mowa w art. 11 ust. 2, służące do oceny postępów w osiągnięciu celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 3.

Artykuł 14

Zmiany programu reform

1. Jeżeli z powodu obiektywnych okoliczności program reform, w tym odpowiednie warunki płatności, nie jest już, częściowo lub całkowicie, możliwy do zrealizowania przez Mołdawię, może ona zaproponować zmieniony program reform. W takim przypadku Mołdawia może zwrócić się do Komisji z uzasadnionym wnioskiem o zmianę jej decyzji wykonawczej, o której mowa w art. 13 ust. 1.

2. Komisja może zmienić decyzję wykonawczą, przede wszystkim w celu uwzględnienia zmiany dostępnych kwot zgodnie z zasadami określonymi w art. 19, **po przeprowadzeniu procedury sprawdzającej, o której mowa w art. 27.**
3. W przypadku gdy Komisja uzna, że powody przedstawione przez Mołdawię uzasadniają zmianę jej programu reform, Komisja ocenia zmieniony program zgodnie z art. 12 i bez zbędnej zwłoki może zmienić decyzję wykonawczą, o której mowa w art. 13 ust. 1, **po przeprowadzeniu procedury sprawdzającej, o której mowa w art. 27.**
4. W zmianie Komisja może zaakceptować harmonogramy dotyczące warunków płatności sięgające do 31 grudnia 2028 r.

Artykuł 15

Umowa pożyczki, operacje zaciągania i udzielania pożyczek

1. W celu sfinansowania wsparcia w ramach Instrumentu w formie pożyczek Komisja jest upoważniona, w imieniu Unii, do pożyczania niezbędnych środków na rynkach kapitałowych lub od instytucji finansowych zgodnie z art. 224 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509.
2. Komisja zawiera z Mołdawią umowę pożyczki. Umowa pożyczki określa maksymalną kwotę pożyczki, okres dostępności pożyczki i szczegółowe warunki wsparcia w ramach Instrumentu w formie pożyczek. Maksymalny okres trwania pożyczek wynosi 40 lat od daty podpisania umowy pożyczki. Umowa pożyczki zawiera kwotę płatności zaliczkowych i zasady rozliczania płatności zaliczkowych.

Oprócz elementów określonych w art. 220 ust. 5 rozporządzenia finansowego i na zasadzie odstępstwa od tego artykułu umowa pożyczki zawiera kwotę płatności zaliczkowych i zasady rozliczania płatności zaliczkowych.

3. Umowę pożyczki udostępnia się [...] **równocześnie** Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

Artykuł 16

Zasilanie rezerw

1. Wskaźnik zasilenia rezerw na pożyczki wynosi 9 % z puli środków finansowych przydzielonych na program geograficzny „Sąsiedztwo” na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/947, a rezerwy wykorzystywane są do pokrywania podobnego ryzyka.
2. Na zasadzie odstępstwa od art. **214** [...] ust. 2 zdanie ostatnie rozporządzenia finansowego rezerwy są wypłacane stopniowo i w pełni zasilane najpóźniej w chwili pełnej wypłaty pożyczek.
3. Wskaźnik zasilenia rezerw poddaje się przeglądowi co najmniej raz na trzy lata od daty rozpoczęcia stosowania niniejszego rozporządzenia zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 31 ust. 5 akapit czwarty rozporządzenia (UE) 2021/947.

Artykuł 17

Płatności zaliczkowe

1. Po przedłożeniu Komisji programu reform Mołdawia może wystąpić z wnioskiem o uruchomienie płatności zaliczkowej w wysokości do 7 % całkowitej kwoty przewidzianej w ramach Instrumentu zgodnie z art. 6 ust. 1, od której odliczono wsparcie uzupełniające, w tym wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i pomoc techniczną, oraz rezerwy na pożyczki.

2. Komisja może uruchomić wnioskowaną płatność zaliczkową po przyjęciu decyzji wykonawczej, o której mowa w art. 13, oraz po wejściu w życie umowy dotyczącej Instrumentu i umowy pożyczki, o których mowa, odpowiednio, w art. 8 i 15. Środki finansowe uruchamia się zgodnie z art. 19 ust. 3 zdanie pierwsze i z zastrzeżeniem spełnienia warunków wstępnych określonych w art. 5.
3. Komisja podejmuje decyzję w sprawie harmonogramu wypłaty płatności zaliczkowej, która może zostać wypłacona w jednej lub kilku transzach.

Artykuł 18

Wdrażanie projektów inwestycyjnych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa

1. Aby wykorzystać efekt dźwigni, jaki wywołuje wsparcie finansowe Unii, w celu przyciągnięcia dodatkowych inwestycji, inwestycje wspierające program reform realizuje się we współpracy z międzynarodowymi instytucjami finansowymi w formie projektów inwestycyjnych zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa.
2. Jeżeli **wszystkie mające zastosowanie** [...] warunki zostały w zadowalający sposób spełnione, Komisja przyjmie decyzję zezwalającą na uruchomienie środków finansowych, jak określono w art. 19 ust. 3. W decyzji tej, zgodnie z art. 6 ust. 1, określa się kwotę środków finansowych, które mają zostać udostępnione w formie bezzwrotnego wsparcia udzielanego przez Unię na rzecz projektów zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, oraz kwotę pomocy finansowej mającej postać wsparcia w formie pożyczki, która ma zostać uruchomiona na rzecz Mołdawii. W decyzji tej określa się również, zgodnie z udziałem procentowym określonym w umowie dotyczącej Instrumentu, o którym mowa w art. 8 ust. 5 lit. c), udział wsparcia w formie pożyczki, jaki Mołdawia ma udostępnić jako współfinansowanie projektów zatwierdzonych w ramach platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa.

Artykuł 19

Ocena spełnienia warunków płatności, wstrzymanie i zmniejszenie środków finansowych, zasady dotyczące płatności

1. Dwa razy w roku, najpóźniej dwa miesiące po terminie określonym w decyzji wykonawczej Komisji, Mołdawia składa należycie uzasadniony wniosek o uruchomienie środków finansowych w odniesieniu do spełnionych warunków płatności związanych z etapami ilościowymi i jakościowymi określonymi w programie reform.
2. Komisja bez zbędnej zwłoki ocenia, czy Mołdawia spełniła warunki wstępne wymienione w art. 5 i przestrzegała zasad finansowania wymienionych w art. 10 ust. 3 oraz w zadowalającym stopniu spełniła warunki płatności określone w decyzji wykonawczej Komisji, o której mowa w art. 13. Jeżeli Komisja stwierdzi, że Mołdawia przestała wypełniać warunki płatności, na podstawie których Komisja dokonała wcześniej wypłaty, zmniejszy swoje przyszłe wypłaty o równoważną kwotę. Komisję mogą wspomagać eksperci, w tym z państw członkowskich. W przypadku gdy wniosek o uruchomienie środków finansowych lub wniosek o płatność obejmuje etap związany z rozdziałem 32, o czym mowa w art. 22 [...] ust. 2, Komisja przyjmuje decyzję zezwalającą na uruchomienie środków finansowych, jedynie jeżeli pozytywnie oceni ten etap.
3. Jeżeli Komisja pozytywnie oceni spełnienie wszystkich mających zastosowanie warunków w stopniu zadowalającym, informuje **Radę** [...] bez zbędnej zwłoki **przed przyjęciem** decyzji zezwalającej na uruchomienie środków finansowych odpowiadających tym warunkom. **Decyzję przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 27.** W odniesieniu do tych kwot decyzja stanowi warunek, o którym mowa w art. 10.

4. W przypadku gdy Komisja negatywnie oceni spełnienie jakichkolwiek warunków według harmonogramu, uruchomienie środków finansowych uzależnione od tych warunków zostaje wstrzymane. **Komisja bez zbędnej zwłoki informuje o tym Radę.** Wstrzymane kwoty uruchamia się dopiero wtedy, gdy Mołdawia należycie uzasadni, w kolejnym wniosku o uruchomienie środków finansowych, że powzięła niezbędne kroki, aby zapewnić spełnienie w zadowalającym stopniu odpowiednich warunków.
5. Jeżeli Komisja stwierdzi, że w ciągu 12 miesięcy od pierwotnej negatywnej oceny, o której mowa w ust. 4, Mołdawia nie powzięła niezbędnych kroków, Komisja obniża kwotę bezzwrotnego wsparcia finansowego i pożyczki proporcjonalnie do części odpowiadającej odnośnym warunkom płatności. W pierwszym roku wdrożenia stosuje się termin 24 miesięcy, liczony od pierwszej negatywnej oceny, o której mowa w ust. 4. Mołdawia może przedstawić swoje uwagi w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania wniosków Komisji.
6. Wszelkie kwoty odpowiadające warunkom płatności, które nie zostały spełnione do dnia 31 grudnia 2028 r., nie są należne Mołdawii i zostają umorzone lub anulowane z dostępnej kwoty wsparcia w formie pożyczki, w zależności od przypadku.

7. Komisja może zmniejszyć kwotę bezzwrotnego wsparcia finansowego i odzyskać od Mołdawii – w tym przez potrącenie – wszelkie kwoty wydatkowane na osiągnięcie celów Instrumentu lub zmniejszyć kwotę pożyczki, która ma zostać wypłacona Mołdawii, lub żądać przedterminowej spłaty pożyczki zgodnie z umową pożyczki, w przypadku kwot nienależnie wypłaconych, zidentyfikowanych przypadków – lub poważnych obaw co do – nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów mających wpływ na interesy finansowe Unii, które to zjawiska nie zostały wyeliminowane przez Mołdawię, w przypadku gdy etapy jakościowe lub ilościowe przestały być spełniane lub jeśli stwierdzono, po dokonaniu płatności, że etapy nie zostały osiągnięte w zadowalający sposób, lub w przypadku poważnego naruszenia zobowiązania wynikającego z umów dotyczących Instrumentu lub umów pożyczki, w tym na podstawie informacji dostarczonych przez OLAF lub sprawozdań Trybunału Obrachunkowego. Przed podjęciem decyzji o zmniejszeniu wsparcia Komisja powinna poinformować Parlament Europejski i Radę.
8. Na zasadzie odstępstwa od art. 116 ust. 2 rozporządzenia finansowego termin płatności, o którym mowa w art. 116 ust. 1 lit. a) rozporządzenia finansowego, rozpoczyna bieg od dnia przekazania Mołdawii decyzji zatwierdzającej wypłatę środków na podstawie ust. 3 niniejszego artykułu.
9. Art. 116 ust. 5 rozporządzenia finansowego nie ma zastosowania do płatności dokonywanych w ramach pomocy finansowej, przekazywanych bezpośrednio do skarbu państwa Mołdawii na podstawie niniejszego artykułu i art. 23 niniejszego rozporządzenia.
10. Wypłata bezzwrotnego wsparcia finansowego i pożyczek na podstawie niniejszego artykułu odbywa się zgodnie z zobowiązaniami budżetowymi podjętymi w rocznej procedurze budżetowej i jest uzależniona od dostępnego finansowania. Środki wypłaca się w ratach. Rata może być wypłacona w jednej bądź kilku transzach.
11. Kwoty są wypłacane w następstwie decyzji, o której mowa w ust. 3, zgodnie z umową pożyczki.

12. Wypłata jakiegokolwiek kwoty wsparcia w formie pożyczek jest uzależniona od złożenia przez Mołdawię wniosku o płatność w formie określonej w umowie pożyczki oraz zgodnie z postanowieniami określonymi w umowie dotyczącej Instrumentu. [...]

Artykuł 20

Przejrzystość osób i podmiotów otrzymujących środki finansowe na wdrożenie programu reform

1. Mołdawia publikuje aktualne dane na temat ostatecznych odbiorców środków finansowych, którzy otrzymali w okresie trzech lat kwoty przeznaczone na wdrażanie reform i realizację inwestycji w ramach Instrumentu przekraczające łącznie równowartość 50 000 EUR.
2. W przypadku ostatecznych odbiorców, o których mowa w ust. 1, na stronie internetowej publikuje się następujące informacje w formacie nadającym się do odczytu maszynowego, uszeregowane według łącznej kwoty otrzymanych środków finansowych, z należyтым uwzględnieniem wymogów dotyczących poufności i bezpieczeństwa, w szczególności ochrony danych osobowych:
 - a) w przypadku osoby prawnej – pełną nazwę prawną odbiorcy i numer identyfikacyjny VAT lub numer identyfikacji podatkowej, jeśli są dostępne, lub inny niepowtarzalny identyfikator krajowy przewidziany w przepisach dotyczących osób prawnych;
 - b) w przypadku osoby fizycznej – imię i nazwisko (lub imiona i nazwiska) odbiorcy;
 - c) kwotę otrzymaną przez odbiorcę oraz reformy i inwestycje przewidziane w Instrumencie na rzecz Mołdawii, do których realizacji przyczynia się wspomniana kwota.
3. Informacji, o których mowa w ust. 2, nie publikuje się, jeżeli ich ujawnienie zagraża prawom i wolnościom zainteresowanych ostatecznych odbiorców lub poważnie szkodzi ich interesom handlowym. Takie informacje udostępnia się Komisji.

4. Mołdawia przekazuje Komisji drogą elektroniczną co najmniej raz w roku dane dotyczące ostatecznych odbiorców, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, w formacie nadającym się do odczytu maszynowego określonym w umowie dotyczącej Instrumentu, o czym mowa w art. 8 ust. 5 lit. l).

ROZDZIAŁ IV

Ochrona interesów finansowych Unii

Artykuł 21

Ochrona interesów finansowych Unii

1. Wdrażając Instrument, Komisja i Mołdawia wprowadzają wszelkie odpowiednie środki w celu ochrony interesów finansowych Unii, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności i szczególnych warunków, na jakich Instrument będzie funkcjonował, warunków wstępnych określonych w art. 5 ust. 1 oraz warunków określonych w szczegółowych umowach dotyczących Instrumentu, zwłaszcza w odniesieniu do zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i nieprawidłowościom oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk, a także prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw mających wpływ na środki finansowe z Instrumentu. Mołdawia zobowiązuje się do postępów w zapewnianiu skutecznych i wydajnych systemów zarządzania i kontroli oraz do zadbania o możliwości odzyskania kwot nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych.
2. W umowie dotyczącej Instrumentu przewiduje się następujące obowiązki Mołdawii:
 - a) regularne sprawdzanie, czy zapewnione finansowanie wykorzystano zgodnie z obowiązującymi przepisami, przede wszystkim w zakresie zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i nieprawidłowościom oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk;
 - b) ochrona sygnalistów;

- c) stosowanie odpowiednich środków w celu zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i nieprawidłowościom oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk, a także prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw mających wpływ na interesy finansowe Unii, wykrywania i unikania podwójnego finansowania oraz podejmowania działań prawnych w celu odzyskania środków finansowych, które zostały sprzeniewierzone, w tym w odniesieniu do wszelkich środków służących realizacji reform i projektów lub programów inwestycyjnych przewidzianych w programie reform, oraz niezwłoczne podejmowanie, w stosownych przypadkach, odpowiednich kroków w celu rozpatrywania wniosków o wzajemną pomoc prawną złożonych przez EPPO i właściwe organy państw członkowskich w związku z przestępstwami, które mają wpływ na środki finansowe z Instrumentu;
- d) do celów ust. 1, przede wszystkim w odniesieniu do kontroli wykorzystania środków w związku z realizacją reform przewidzianych w programie reform – zapewnienie gromadzenia, zgodnie z unijnymi zasadami ochrony danych i mającymi zastosowanie przepisami dotyczącymi ochrony danych, odpowiednich danych dotyczących osób i podmiotów otrzymujących finansowanie na realizację środków programu reform na podstawie rozdziału III, w tym informacji o beneficjentach rzeczywistych, oraz gwarantowanie dostępu do tych danych;
- e) wyraźne upoważnienie Komisji, OLAF-u, Trybunału Obrachunkowego oraz, w stosownych przypadkach, EPPO do wykonywania przysługujących im praw przewidzianych w art. 129 rozporządzenia (UE, Euratom) 2024/2509.

3. Umowa dotycząca Instrumentu przewiduje również prawo Komisji do proporcjonalnego zmniejszenia kwoty bezzwrotnego wsparcia finansowego udzielanego w ramach Instrumentu i do odzyskania od Mołdawii – w tym przez potrącenie – wszelkich kwot wydatkowanych na osiągnięcie celów Instrumentu i do zmniejszenia kwoty pożyczki, która ma zostać wypłacona beneficjentowi, lub do żądania przedterminowej spłaty pożyczki zgodnie z umową pożyczki, w przypadku kwot nienależnie wypłaconych, zidentyfikowanych przypadków – lub poważnych obaw co do – nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów mających wpływ na interesy finansowe Unii, które to zjawiska nie zostały wyeliminowane przez Mołdawię, lub jeśli stwierdzono, po dokonaniu płatności, że etapy nie zostały osiągnięte w zadowalający sposób, lub w przypadku poważnego naruszenia zobowiązania wynikającego z umowy dotyczącej Instrumentu lub umowy pożyczki. Podejmując decyzję w sprawie kwoty odzyskiwanych środków i zmniejszenia wsparcia lub kwoty podlegającej przedterminowej spłacie, Komisja przestrzega zasady proporcjonalności i uwzględnia wagę nieprawidłowości, nadużycia finansowego, korupcji lub konfliktu interesów naruszających interesy finansowe Unii lub też wagę naruszenia zobowiązania. Zanim dojdzie do zmniejszenia wsparcia lub zwrócenia się o przedterminową spłatę, Mołdawia ma możliwość przedstawienia swoich uwag.
4. Osoby i podmioty wdrażające środki finansowe w ramach Instrumentu niezwłocznie zgłaszają Komisji i OLAF-owi wszelkie podejrzewane przypadki nadużyć finansowych, korupcji, konfliktu interesów i nieprawidłowości mających wpływ na interesy finansowe Unii.

Artykuł 22

Rola systemów wewnętrznych i instytucji audytowej Mołdawii

1. W odniesieniu do części finansowania w ramach Instrumentu udostępnianej jako pomoc finansowa Komisja może polegać na instytucjach audytowych ustanowionych przez Mołdawię do celów kontroli wydatków publicznych. W stosownych przypadkach Komisja polega również na dalszej kontroli demokratycznej, o której mowa w art. 4 ust. 9.

2. W pierwszych latach realizacji programu reform priorytetowo traktuje się reformy związane z rozdziałem negocjacyjnym 32, w szczególności dotyczące zarządzania finansami publicznymi i kontroli wewnętrznej, a także zwalczania nadużyć finansowych, oraz z rozdziałami 23 i 24, zwłaszcza w odniesieniu do wymiaru sprawiedliwości, korupcji i przestępczości zorganizowanej, jak również z rozdziałem 8, w szczególności w zakresie kontroli pomocy państwa.
3. Mołdawia niezwłocznie zgłasza Komisji wszelkie nieprawidłowości, w tym nadużycia finansowe, będące przedmiotem wstępnych ustaleń w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, oraz regularnie informuje Komisję o przebiegu postępowań administracyjnych i sądowych w odniesieniu do takich nieprawidłowości. Zgłoszeń takich dokonuje się za pomocą środków elektronicznych ustanowionych przez Komisję, przy użyciu systemu zarządzania nieprawidłowościami.
4. Podmioty, o których mowa w ust. 1, prowadzą regularny dialog z Trybunałem Obrachunkowym, OLAF-em oraz, w stosownych przypadkach, EPPO.
5. Komisja może przeprowadzać szczegółowe przeglądy systemów wykonania budżetu Mołdawii oparte na ocenie ryzyka i dialogu z instytucjami audytowymi oraz wydawać zalecenia dotyczące usprawnienia tych systemów.
6. Komisja może przyjmować zalecenia dla Mołdawii we wszystkich przypadkach, w których jej zdaniem właściwe organy nie poczyniły niezbędnych kroków, aby zapobiec nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktowi interesów i nieprawidłowościom albo wykryć i wyeliminować te zjawiska, gdy te wpłynęły na należyte zarządzanie finansami w odniesieniu do wydatków finansowanych ze środków Instrumentu lub poważnie zagrażają należytemu zarządzaniu finansami w tym zakresie, a także we wszystkich przypadkach, w których stwierdzi niedociągnięcia wpływające na strukturę i funkcjonowanie systemu kontroli wdrożonego przez te organy. Mołdawia wdraża takie zalecenia lub przedstawia uzasadnienie, dlaczego tego nie uczyniła.

ROZDZIAŁ V

MONITOROWANIE, SPRAWOZDAWCZOŚĆ I OCENA

Artykuł 23

Monitorowanie i sprawozdawczość

1. Komisja monitoruje wdrażanie Instrumentu i ocenia osiągnięcie celów określonych w art. 3. Monitorowanie wdrażania jest ukierunkowane na działania prowadzone w ramach umowy dotyczącej Instrumentu i do nich proporcjonalne oraz pozostaje bez uszczerbku dla wymogów sprawozdawczych określonych w rozporządzeniu (UE) 2021/947. Oczekuje się, że wskaźniki, o których mowa w art. 11 ust. 2, wnoszą wkład w monitorowanie Instrumentu przez Komisję.
2. Umowa dotycząca Instrumentu, o której mowa w art. 8, określa zasady i warunki składania przez Mołdawię sprawozdań Komisji do celów ust. 1 niniejszego artykułu.
3. Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie roczne sprawozdanie z postępów w osiągnięciu celów niniejszego rozporządzenia. Uzupełnieniem sprawozdania rocznego są prezentacje na temat stanu wdrażania Instrumentu publikowane dwa razy do roku.
4. Komisja przedstawia roczne sprawozdanie, o którym mowa w ust. 3, komitetowi, o którym mowa w art. 27 ust. 1.
5. Komisja składa sprawozdanie z postępów w realizacji programu reform Mołdawii w kontekście tabeli wyników ustanowionej rozporządzeniem (UE) 2024/1449.

Artykuł 24

Tabela wyników Instrumentu

6. Komisja wykorzystuje tabelę wyników Instrumentu, ustanowioną rozporządzeniem (UE) 2024/1449, do przedstawienia postępów w realizacji programu reform.

Artykuł 25

Ocena Instrumentu

1. Po 31 grudnia 2027 r., ale nie później niż do 31 grudnia 2031 r., Komisja przeprowadzi niezależną ocenę ex post rozporządzenia. W ramach oceny ex post ocenia się wkład Unii w osiągnięcie celów niniejszego rozporządzenia.
2. W ocenie ex post korzysta się z zasad dobrych praktyk Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD z myślą o ustaleniu, czy osiągnięto cele, oraz o sformułowaniu zaleceń mających usprawnić przyszłe działania.
3. Komisja przesyła Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i państwom członkowskim ustalenia i wnioski z oceny ex post, wraz ze swoimi uwagami i działaniami następczymi. Ocena ex post może być przedmiotem dyskusji na wniosek Parlamentu Europejskiego, Rady lub państw członkowskich. Rezultaty uwzględnia się przy przygotowaniu przyszłych programów i działań oraz alokacji zasobów. Oceny ex post i działania następcze są podawane do wiadomości publicznej.

4. W proces oceny unijnego finansowania udzielanego na mocy niniejszego rozporządzenia Komisja włącza w odpowiednim stopniu wszystkie odnośne zainteresowane podmioty, w tym Mołdawię, partnerów społecznych, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, a w stosownych przypadkach może dążyć do przeprowadzenia wspólnych ocen z państwami członkowskimi i innymi partnerami w ścisłej współpracy z Mołdawią.

Artykuł 26

Sprawozdawczość Mołdawii w kontekście dialogu gospodarczo-finansowego

1. W ramach dialogu gospodarczo-finansowego beneficjent raz w roku składa sprawozdanie z postępów w realizacji tej części programu reform, która dotyczy samych reform.

ROZDZIAŁ VI PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 27

Procedura komitetowa

1. Komisję wspomaga komitet ustanowiony na mocy rozporządzenia (UE) 2021/947.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
3. W odniesieniu do aktów wykonawczych, o których mowa w art. 13 ust. 1 i art. 14 ust. 2, w przypadku gdy komitet nie wyda żadnej opinii, Komisja nie przyjmuje projektu aktu wykonawczego i stosuje się art. 5 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

Artykuł 28

Informacje, komunikacja i promocja

1. Bez uszczerbku dla wymogów określonych w rozporządzeniu (UE) 2021/947 Komisja angażuje się w działania komunikacyjne w celu zapewnienia widoczności finansowania unijnego na wsparcie finansowe przewidziane w programie reform, w tym przez wspólne działania komunikacyjne z Mołdawią. Komisja dopilnowuje, by za pośrednictwem oświadczenia o finansowaniu informowano o wsparciu udzielonym w ramach Instrumentu i potwierdzano takie wsparcie. Działania realizowane w ramach Instrumentu prowadzone są zgodnie z wymogami w zakresie komunikacji i eksponowania działań zewnętrznych finansowanych przez Unię oraz z innymi odpowiednimi wytycznymi.
2. Odbiorca finansowania unijnego aktywnie ujawnia informacje o pochodzeniu tych środków oraz zapewnia eksponowanie finansowania unijnego, w tym w stosownych przypadkach przez umieszczenie godła Unii i odpowiedniego oświadczenia o finansowaniu w brzmieniu „sfinansowane przez Unię Europejską”, przede wszystkim podczas promowania działań i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych ukierunkowanych informacji przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, w tym dla mediów i opinii publicznej.
3. Informacje, komunikacja i promocja mają przystępny format.

Artykuł 29

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia r.

*W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący / Przewodnicząca*

*W imieniu Rady
Przewodniczący / Przewodnicząca*